

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1880. Första Kammaren. N:o 38.

Onsdagen den 5 Maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades 3 protokollsutdrag för den 4 Maj och protokollet för den 26 April.

Upplästes ett läkarebetyg af följande innehåll:

Att Ledamoten af Riksdagens Första Kammare Friherre R. *Klinckowström*, som under gårdagen vid urstigandet af en spårvagn *ådrog sig en skada å venstra benet*, till följd deraf för närvarande är urståndsatt att lemna sina rum, intygar på aflagd läkareed.

Stockholm den 5 Maj 1880.

G. Westfelt,
Lifmedikus.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Konstitutions-Utskottets den 4 Maj bordlagda Utlåtande N:o 11 och Stats-Utskottets samma dag bordlagda Utlåtande N:o 10¹/₂.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets den 4 Maj bordlagda Utlåtande N:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående beviljande af pension å allmänna indragningsstaten åt Professoren Jacob Axel Josephsons enka.

Fortsattes föredragningen af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 16, angående tullbevillningen.

Första Kammarens Prot. 1880. N:o 38.

*Tobakstullens
förhöjning.*

91:sta punkten.

Herr Statsrådet Forssell: Utskottets motivering torde visserligen icke för denna Kammare förtaga giltigheten af den satsen, att tobak är en af de lämpligaste beskattningsartiklarna. Jag behöfver därför här icke sysselsätta mig med någon annan fråga än den: är det för åstadkommande af en fullständig och betryggande statsreglering nödvändigt eller klokt att bevilja den af Kongl. Maj:t föreslagna tullsatsen? Förhållandena stå, om jag icke misstager mig, för närvarande så, att det behof Kongl. Maj:t beräknat att med denna tullförhöjning fylla, reducerats till omkring 400,000 kronor. Jag kan icke finna att genom de smärre förhöjningar i de af Kongl. Maj:t föreslagna tullsatserna, som redan äro beslutade, mer än på sin höjd 100,000 kronor ytterligare kunna vara att påräkna utöfver hvad Kongl. Maj:t beräknat. Således återstår ännu att fylla ett behof å 300,000 kronor. Det är ännu icke bekant, huruvida Riksdagen vill gilla de utvägar, jag tillstyrkt Kongl. Maj:t föreslå Riksdagen för lösandet af det i år särdeles svåra problemet att få statsregleringen att gå ihop. Jag syftar härmed på förslaget dels att med 500,000 kronor tillgängliga medel fylla behofvet af amortering dels ock att med 1,000,000 kronor lånade från Statskontoret fylla bristen i jernvägstrafikmedlen. Skulle Riksdagen icke gilla dessa utvägar, ökas behofvet till 1,800,000 kronor. Jag vet att man i dessa dagar, då underrättelserna om handel och sjöfart samt om jernvägstrafik låta gynsamare än hittills, begynt tänka mycket högt om vår finansiella utveckling. Man hoppas, att de goda tiderna med ständigt stigande öfverskott skola återkomma, och det genast. För min del hyser jag icke så sangviniska förhoppningar. Det är möjligt, att redan i år något litet öfverskott öfver beräknade inkomster kan uppstå, men jag vågar icke garantera därför, och äfven om så skulle inträffa, är ett sådant öfverskott mycket väl behöfligt och får genast sin användning till täckande af Statskontorets skuld för meddelade förskott från Riksgäldskontoret. Det är således alls icke skäl att nu beräkna statens inkomster för högt, allraminst så högt, att man i stället för ett möjligt öfverskott finge fram en säker brist, och derigenom än ytterligare förlänga den ställning, hvori vårt statsverk nu några år befunnit sig. Jag hemställer därför till Kammaren om icke nödig klokhed fodrar, att den föreslagna tobakstullen beviljas.

Herr Stråle, Holdo: Herr Statstådet och Chefen för finansdepartementet behagade visserligen så att säga med ett penndrag stryka ut Utskottets motivering för dess nu förevarande förslag, men jag får för min del säga att, detta oaktadt, jag tror, att han underlåt bevisa, att icke tobak i den form, den vanligen användes i vårt land, kan sägas vara, om icke en nödvändighetsartikel, åtminstone ett väl behöfligt njutningsmedel för de fattigare och arbetande klasserna. Vid andra tillfällen, då fråga är om att lägga någon måttlig afgift på andra artiklar än tobak som införas i vårt land, får man upprepade gånger höra, huru man ömmar för den

arbetande befolkningen, att man icke vet annat än att det finnes fullt upp med tillgångar för statens behof och att man frågar, hvad man skall göra med öfverflödiga statsinkomster; men nu — huru besynnerligt det än är — låter det på annat sätt, nu är det snart sagdt en lifsfråga för att få budgeten att gå ihop och derigenom ytterligare fördyra den redan höga tobaksskatten.

*Tobakstullens
förhöjning.
(Forts.)*

Till en början ber jag nu få erinra om hvad Herr Finansministern i Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen så förra året som i år yttrade derom, att det icke kunde vara statsklokt af oss att ytterligare höja tullen på råarbetad tobak för så vidt ej Norge, om icke gått förut, åtminstone samtidigt vidtoge en dylik tullförhöjning. När Finansministern nu yrkade högre tobakstull hörde jag deremot icke honom säga ett ord om att Norge förut vidtagit en sådan åtgärd och, så vidt jag vet, har icke heller i Norge någon sådan tullförhöjning skett.

Vidare yttrade Herr Finansministern att, så vidt han kunde se, det endast återstod ett belopp å 300,000 kronor att fylla för att få statsregleringen att gå ihop, och detta belopp ville han förvärfva staten genom ökad tobaksskatt. Han tillade att det i år varit ett mer än vanligt svårlöst problem att få statsregleringen att gå ihop, och deri har han nog ganska rätt. Men hvad är då anledningen till att problemet nu är så svårlöst. Jag vill icke upprifva gamla sår, utan endast erinra, att jag under loppet af tre på hvarandra följande år inom Andra Kammaren haft skäl erinra om nödvändigheten att tillvarataga det ena året fem och det andra året åtta millioner kronors behållning, men hvilka i stället endast användes att öka budgeten med lika många millioner. Hade man då varit sparsam, skulle problemet nu icke varit så svårlöst, som han nyss gaf oss tillkänna. Jag vill tillägga, att om förhållandet verkligen är sådant som Herr Finansministern uppgaf, eller att vi icke behöfva mer än 300,000 kronor för fyllande af statsbehofvet, jag kan lemna Herr Finansministern upplysning om ett sätt att fylla detta behof utan att höja tullen på tobak. Enligt statsrådsprotokollet för den 9 Januari 1880, som är bifogad statsverkspropositionen till innevarande Riksdag har Herr Finansministern på sidan 28 funnit, att vid statsregleringen uppstode en brist å 2,200,000, och han föreslår därför, att till fyllande af denna brist i främsta rummet borde begäras, att en tilläggsbevillning efter andra artikeln till samma belopp, som af Riksdagen blifvit beviljad för åren 1879 och 1880, måtte få utgå äfven för år 1881 och beräknas till 1,600,000 kronor. Enligt det sammandrag öfver bevillningen, som blifvit till Riksdagens ledamöter utdeladt, uppgick bevillningen efter andra artikeln år 1879 till 4,111,000. Tilläggsbevillningen är föreslagen att utgå med halfva beloppet, och hvar och en torde kunna finna, att denna hälft gör 2,055,000 kronor. Finansministern har beräknat inkomsten af denna tilläggsbevillning till 1,600,000 kronor, erfarenheten visar att den kommer att utgöra minst 2,000,000 kronor, och jag hemställer om icke vid sådant förhållande både de 300,000 och de 400,000 kronor, hvarom han talade, äro funna på en mera naturlig väg än den af honom ifrågasatta.

*Tobakstullens
förhöjning.
(Forts.)*

Jag kan icke undertrycka en viss grad af förvåning, då man upprepade gånger talar om den inkomst, staten skulle få af denna tobaksskatt. Det hade varit intressant att af Finansministern få upplysning om, huru mycket den förlidet år ökade skatten på tobak då inbringade statskassan. Jag kan upplysa, att en tobaksfabrikant i Stockholm under Juli månad förra året i tobakstull erlade 480,000 kronor, hvilket är tullen på öfver en million skålpund tobak. Denna tull erlades efter den lägre afgiften och jag vågar betvifla att utgången för år 1880 skulle blifva någon annan än för år 1879, med andra ord att vi genom den nu ifrågavarande åtgärden skulle beskatta den tobaksförbrukande allmänheten utan att statsverket deraf erhöle någon ökad inkomst. Detta synes mig vara den naturliga följden af den föreslagna åtgärden, och jag får bekänna, att, om det är höjden af statsekonomisk klokhet att sätta i fråga sådana afgifter som drabba allmänheten utan att inbringa staten någon inkomst, jag gerna afsäger mig rättigheten att deltaga i sådana förhandlingar. Mig synes riktigare att Riksdagen låter tullsatsen på tobak förblifva sådan den är eller åtminstone väntar några år, innan man förändrar den, på det man derförinnan må få se huru förhållandena gestalta sig. Man har förespeglat oss att jernvägstrafik, tull och annat nu skall börja gifva bättre inkomster, och äfven detta är ju ett skäl att bida tiden.

Till slut vill jag erinra, att i den Kongl. propositionen Finansministern sagt, att om vi vilja besluta den högre tobaksskatten, vi böra göra det före sjöfartens början. Jag hemställer om så numera låter sig göra eller om icke detta hufvudsakliga argument redan är förfallet. Säkert är, att staten får föga eller ingen nytta af en höjd tobakstull, hvadan jag tillåter mig anhålla om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Ekman, Carl: Då den förhöjning af tobakstullen, som utaf Kongl. Maj:t blifvit äskad, är beräknad att fylla en del af den statsbrist, som uppkommit under år 1879 och upptagits till så högt belopp som 600,000 kronor, anser jag det vara min skyldighet, på grund af den ställning som blifvit mig vid innevarande riksdag anförtrodd, att vara ordförande i Stats-Utskottet, att här meddela Kammaren upplysning om, huru statsregleringen, så vidt den för närvarande kan bedömas, ställer sig. Förhållandet är då, att de anslag, Kongl. Maj:t vid innevarande riksdag äskat, blifvit af Riksdagen minskade med 336,000 kronor. Deremot har det belopp 1,300,000 kronor, Kongl. Maj:t beräknat skola af bankovinsten utgå till fyllande af statens behof, blifvit af Riksdagen nedsatt till 1,185,000 kronor. När så nedsättningen i anslagen minskas med skilnaden mellan det belopp, Riksdagen beslutat skola af bankovinsten utgå, och det Kongl. Maj:t i sådant hänseende beräknat, erhålles den verkliga minskningen i de af Kongl. Maj:t äskade anslagen, uppgående till 221,000 kronor. Så vidt för närvarande kan beräknas, skulle således det af Kongl. Maj:t angifna behovet minskats med omkring 200,000 kronor, under förutsätt-

ning dock att Riksdagen lemna sitt bifall till alla öfriga utvägar, som af Kongl. Maj:t blifvit föreslagna till fyllande af statsbehovet. Den föregående talaren yttrade, att han ansåg tilläggsbevillningen kunna i statsregleringen upptagas till ett högre belopp än hvar till den af Kongl. Maj:t beräknats, således till mer än 1,600,000 kronor, och han stödde denna åsigt derpå att enligt uppgifter, tillgängliga för Bevillnings-Utskottet, den allmänna bevillningen för år 1879 skulle uppgått till 4,111,000 kronor. Men då detta är hela bevillningen under alla artiklarne och tilläggsbevillningen endast utgår på bevillning efter andra artikeln, tror jag icke, att någon tillgång kan vara att söka deri, att tilläggsbevillningen, beräknad till 50 procent af bevillningen efter sistnämnda artikel, skulle utgå med något nämnvärdt högre belopp än hvar till den af Kongl. Maj:t beräknats.

*Tobakstullens
förhöjning.
(Forts.)*

Vidare tillåter jag mig fästa Kammarens uppmärksamhet på, att de öfriga utvägar, som af Kongl. Maj:t blifvit föreslagna till fyllande af statsbristen, nemligen att en million kronor skulle af jernvägstrafiken få lyftas i Riksgäldskontoret, för att till Statskontoret inbetalas såsom ersättning för under senare år minskad inleverering af beräknad trafikinkomst och att 500,000 kronor inflytande köpeskilling för veterinärinrättningens tomt och andra försålda fastigheter skulle användas till betäckande af någon del af utgifterna, ännu icke blifvit af Riksdagen pröfvade, och osäkert torde vara om dessa af Kongl. Maj:t föreslagna utvägar, åtminstone till alla delar, blifva af Riksdagen godkända. Likaledes tror jag det gäller taga hänsyn dertill, att, äfven om, i följd af den lifligare rörelse, som numera inträdt, det skulle vara möjligt att kunna beräkna åtskilliga inkomsttitlar till högre belopp än hvar till de i propositionen blifvit upptagna — särskildt vill jag dervid framhålla dels tullbevillningen och dels inkomsterna af statens jernvägstrafik, som efter min uppfattning skulle kunna med något belopp höjas — det å andra sidan är både möjligt och sannolikt att förslagsanslagen kunna öfverskridas med icke så obetydliga belopp, så att man bör icke beräkna att häri hafva en säkert påräknelig tillgång för betäckande af statens behof.

Af allt hvad jag nu yttrat torde framgå att efter min uppfattning det är angeläget tillse, att några nya inkomster må kunna påräknas. Huruvida det kan finnas lämpligt att för sådant ändamål höja tobakstullen på sätt Kongl. Maj:t föreslagit, är en fråga, hvarom jag icke vill yttra mig. Jag har endast ansett mig böra vid detta tillfälle lemna Kammaren en redogörelse för, huru det för närvarande ställer sig med statsregleringen, och framhålla, att efter min förmening det nog lär blifva nödvändigt att söka efter några ökade inkomster, på det att statsregleringen må kunna tryggt och säkert uppgöras. Om förhållandet skulle vara sådant, att man i Norge icke bifaller en tullförhöjning lika med den som här blifvit föreslagen, vill det förefalla mig, som om det vore temligen ovisst att en tillökning i tobakstullen verkligen skulle komma att medföra den tillökning i inkomsterna, som med åtgärden att höja tullen vore afsedd.

*Tobakstillens
förhöjning.
(Forts.)*

Herr Reutersvärd: Det har inom Bevillnings-Utskottet inträffat det egendomliga förhållande, att en Kongl. proposition blifvit der afstyrkt utan att någon enda ledamot reserverat sig emot Utskottets beslut. Således hafva protektionister och frihandlare varit ense om att den af Kongl. Maj:t föreslagna förhöjningen i tobakstillen icke borde af Riksdagen bifallas, och jag vågar påstå, att om också denna Kammare gör ett försök att genomdrifva den Kongl. propositionen, frågan dock faller i gemensam votering. Derom var i Utskottet icke mer än en tanke.

Artikeln tobak är, såsom den andre talaren i ordningen yttrade, en nödvändighetsvara för många af de mest utarmade i vårt land. Hvar och en som känner till förhållandet, vet, att den fattige sjömannen, den fattige arbetaren, ja, sjelfva tiggaren deraf hafva stort behof, ja, hellre svälter än afstår från tobaken. Ett visst slag af denna vara drager också redan en tull, motsvarande 2—300 procent af dess värde. Är det då skäl att ytterligare fördyra varan och detta samtidigt med det att, då fråga är om mais, man säger, att staten icke behöfver ökade inkomster, men talar desto mer om den fattige, hvars enda njutningsmedel man nu vill fördyra, så att han får betala största delen af statsinkomsterna. Vore det blott de rikare klasserna som förbrukade tobak, skulle jag gerna vara med om att höja tullen derpå hur mycket som helst. Det håller, som sagdt, icke streck att den ena dagen säga att vi icke behöfva höja tullarne derför att vi hafva öfverskott på statsmedel, och den andra dagen, såsom nyss Herr Finansministern gjorde, draga fram en statsbrist på 300,000 kronor. Komma vi så långt, att statsbristen icke blir större, kunna vi vara lugna och gerna stryka bort den Kongl. propositionen. Jag har icke hört någon mer än Finansministern yrka bifall till denna proposition och vill derför nu inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Wallenberg: De upplysningar, ordföranden i Stats-Utskottet nu behagat lemna, äro af den beskaffenhet, att jag för min del finner klokheten bjuda att i denna fråga ställa mig på Kongl. Maj:ts propositions grund, desto hellre som de betänkligheter, hvilka blifvit uttalade med hänsyn till Norge, möjligen kunna undanröjas derigenom att man gör åsättandet af den högre tullsatsen beroende af om Norge bestämmer sig för sådan tullsats och öfverlemnar afgörandet till Kongl. Maj:t. Jag ser intet skäl, hvarför man ej här skulle kunna besluta alternativa tullsatsar på samma sätt som man i fråga om så många andra artiklar gjort, i enlighet med hvad Bevillnings-Utskottet föreslagit.

Hvad sjelfva saken beträffar, så är den ganska egendomlig. Riksdagen står framför en brist, som ingen kan bortresonnera, och en obehövlig kassarörelse, och för att tillfredsställa en fantasi, som ligger mycket långt borta, går Riksdagen icke in på att bevilja den anspråkslösa summan af 1,300,000, som Kongl. Maj:t begär af bankovinsten, utan prutar af 115,000 kronor på denna tillgång. Svenska Riksdagen har två industriella företag, det ena är jern-

vägarne, som icke bära sig, och det andra Riksbanken, som bär sig. Man vill skatta till jernvägarne, men icke uppbära inkomsten af Riksbanken. Är det hushållning, så vet jag icke hvad. Och i båda fallen är Riksdagen industri-idkare och ingenting annat. *Tobakstillens förhöjning. (Forts.)*

Hvad nu beträffar tobakens outhärlighet, så får jag bekänna, att jag icke delar den åsigt, som här uttalats rörande nödvändigheten deraf. Jag har i mina yngre år varit till sjös och första gången jag kom ut på sjön, talades alltid om, att det var nödvändigt att tugga tobak för att blifva sjöman. Jag smakade också derpå, men fann den icke öfverensstämma med den smak, jag af naturen erhållit, och därför lät jag bli att tugga tobak och redde mig ändå såsom sjöman. Nödvändigheten att konsumera tobak bestrider jag därför till alla delar och säkert är, att nödvändigheten att konsumera bränvin är mycket mera påtaglig.

Jemför man nu denna obenägenhet att höja skatten på tobak, därför att detta skulle vara en nödvändighetsvara, med förslaget att höja tullen på mais, hvilket likväl är en artikel, som bidrager till ett billigare pris på de oundgängligaste lefnadsförmödenheterna, så kan detta icke annat än förefalla egendomligt. Af mais kan man baka bröd och det kan användas på många andra nyttiga sätt; men om jag icke misstager mig, vill man höja tullen derpå för att höja priset på potatis för bränvinsbrännarne och man besinnar icke, att man då höjer priset på potatis äfven för den fattigaste samhällsklassen, som behöfver potatisen till sitt dagliga uppehälle. Det står bra illa tillsammans att tänka på möjligheten att höja tullen på mais med 10 å 12 procent, men icke vilja bifalla Kongl. Maj:ts proposition om förhöjning af tullen å tobak.

Om det nu äfven är sant, att förhöjning i tullen skett, utan att Kronan fått sin behöriga skatt, så är ju detta något tillfälligt och öfvergående och någon sådan försummelse, som den Bevillnings-Utskottet förra året lät komma sig till last, kan väl icke gerna inträffa riksdag efter riksdag.

Jag anhåller om bifall till Kongl. Maj:ts proposition med det eventuella tillägg, att det må lemnas Kongl. Maj:t öppet att, om Norge icke biträder den föreslagna tullförhöjningen, fortfarande tilllämpa nu gällande tulltaxa i afseende å tobak.

Herr von Kræmer: Här föreligger det besynnerliga förhållande, att från det håll, der man vanligen får höra talas om önskvärdheten af tullförhöjningar, bestrides den, som nu ifrågasatts, och från det håll, der dessa förhöjningar pläga röna motstånd, der förordas densamma åtminstone i principen. Mig synes dock, som om den första sidans motstånd mot den af Kongl. Maj:t föreslagna förhöjningen i tullen å tobak och dess därför anförda skäl icke "hölle streck", för att begagna just denna sidas favorituttryck. Det har talats om, att tobak skulle utgöra en nödvändighetsvara, så att till och med en tiggare, som icke hade kläder på kroppen, ändock måste skaffa sig tobak att tugga eller röka. Jag hemställer, huruvida icke detta vanligen är förhållandet, icke med

*Tobakstillens
förhöjning.
(Forts.)*

nödvändighetsvaror, utan just med njutningsmedel, som öfvergått till en vana, starkare än de dagliga lefnadsbehofven, och om icke alldeles detsamma kan sägas om bränvinet. Jag hemställer, huruvida icke det vore eftersträfvansvärdt att ett sådant onaturligt förhållande kunde rättas. För min del åtminstone tror jag, att, om tiggaren, hellre än att gå i trasor och köpa tobak, lagade sina trasor och lade bort bruket af tobak, skulle han deraf både i fysiskt och ekonomiskt afseende finna sig väl. Jag kan icke godkänna den åsigt, som betraktar tobaken såsom en nödvändighetsvara, utan anser det tvärtom vara klart, att såväl bränvin som tobak äro öfverflödsvaror och att dessutom de befinna sig i ett undantagsförhållande, därför att de ej blott äro öfverflödiga, utan *skadliga*. Det är derfore som en undantagslagstiftning för dessa två varor är berättigad och ej kan sägas förolämpa läran om det fria utbytet. Då jag härtill lägger det af ordföranden i Stats-Utskottet redan omförmälda förhållandet med den alldeles icke med någon säkerhet afhjelpa statsbristen, så är det för mig alldeles klart, att Kongl. Maj:ts förslag, som vid Riksdagens början hade allt skäl för sig, äfven fortfarande har det. En känd författare har yttrat, att svenskarne äro ett trögt folk fullt af hetsigheter, och den senare delen af detta yttrande besannas här. Lika mycket som man förut såg allt i svart och för sig multiplicerade statsbristmillionerna, lika hastigt är denna oro borta, då utsigterna ljusnat. Jag tror man bör vara varsam gent mot en sådan alltför hastig optimism, lika väl som man ej under den dåliga tiden bör allt för mycket hängifva sig åt det motsatta åskådningssättet. Skulle det nu också förhålla sig så, att desse Herrar, som nu se allt i ljuset med afseende på ökade statsinkomster, hafva rätt, och skulle också den föreslagna förhöjningen i tullen å tobak icke vara nödvändig för att betäcka statsbristen, hvad skulle väl följderna deraf blifva? Jo, att ett öfverskott uppstode; och vore detta väl någon olycka, då vi veta, att Statskontoret har en brist på 16 millioner, som måst af Riksgäldskontoret fyllas medelst lån mot särskilda obligationer, och att uti det betänkande, hvaruti vid senaste riksdag rättigheten för Riksgäldskontoret att utfärda dessa obligationer föreslogs och hvilket betänkande af Riksdagen bifölls, yttrades, att det vore lämpligt, att de utfärdades endast på kort tid och med uppsägningsrätt, på det att skulden skulle kunna betalas af blifvande öfverskott. Äfven i Kongl. Maj:ts proposition står denna eventualitet omtalad, nemligen att om öfverskott uppkomme, detta skulle användas till ökande af statsverkets grundfond.

Det återstår icke många dagar, innan vi komma att behandla en annan fråga, der det talas om nödvändigheten att öka statsverkets grundfond, ehuru på ett sätt, hvilket jag icke kan gilla. Deremot tror jag det vore klokare att, såsom Stats-Utskottet förra året föreslog, söka, om möjligt, bereda öfverskott i statsverkets inkomster och dermed betäcka bristen. Då nu den ifrågavarande varan befinner sig i ett undantagsförhållande derigenom, att den i och för sig är ej blott öfverflödig, utan äfven skadlig, då det

alldeles icke är afgjordt, att någon statsbrist icke kommer att förefinnas, och då, om sådan brist icke uppstår, följden af den af Kongl. Maj:ts föreslagna tullförhöjningen endast blir den, att vi få ett öfverskott å inkomsterna, hvilket finge en lämplig användning genom att öka statsverkets grundfond, så kan jag för min del icke finna annat, än att Kongl. Maj:ts proposition vid Riksdagens början fortfarande är fullt befogad, hvarför jag anhåller om bifall till densamma i hvad den afser förhöjning i tullen å tobak, och om Chefen för Finansdepartementet icke har något att deremot invända, skulle jag vilja tillägga det yrkande, att, om nämnda förhöjning beslutas, den må träda i kraft så fort som möjligt.

*Tobakstullens
förhöjning.
(Forts.)*

Herr Jöns Pehrsson: Jag skulle icke hafva begärt ordet, om icke här kommit på tal den olycka, som en talare ansåg det vara, att man vill beskatta artikeln mais och derigenom fördyra födoämnen för den fattigare delen af befolkningen. Ett sådant tal kan icke bero på annat än bristande sakkännedom; ty i de flesta delar af landet har den fattigaste delen af folket sin egentliga inkomst just af potatisodling. En torpare planterar en eller annan tunna på någon stembunden och till annat otjenlig mark och skaffar sig derigenom ett litet kapital. Vidare må vi komma ihåg, att denna vara icke kan forslas lång väg utan att förlora sitt värde. Jag tror således, att det endast är af oförstånd, som man begått ett så stort misstag, ty på annat sätt kan jag ej förklara det. Det är mig icke obekant, att godsegare i Skåne och bland andra en ledamot af Kammaren, som der har en mönster-gill ladugårdsskötsel, förbruka mais, men en bonde kan vanligen icke införskrifva mais och vi få väl icke här lagstifta endast till förmån för de stora godsegarne.

Hvad nu beträffar tullen å tobak, så är jag för min del emot en förhöjning deraf hufvudsakligen af det skäl, att en stor import redan egt rum, och jag anhåller därför om bifall till Utskottets förslag. Med afseende åter på nyttan eller nödvändigheten att begagna tobak, skulle jag vara den förste att derå yrka hög tull, enär jag för min del aldrig i någon form begagnat tobak. Jag har i min ungdom arbetat så strängt, som någon kunnat göra det, men ändock stått mig bra utan tobak, och då till och med utan bränvin; jag var nemligen då i mina friska dagar. Ändamålet med detta mitt yttrande var emellertid endast att inlägga en gensaga mot det misstag man begått, då man såsom skäl emot beskattningen af mais anfört, att man derigenom fördyrar potatisen för den fattigare befolkningen.

Herr Stråle: Jag är skyldig erkänna, att jag begått ett misstag, hvarom ordföranden i Stats-Utskottet på sitt vanliga fogliga sätt erinrat, då jag vid hänvisningen till den tablå öfver bevillningen, som jag återopade, förbisåg, att bevilling efter både 1:ste och 3:dje Art. var deri inbegripen. Detta medför visserligen en förändring i den af mig uppgifna summan, men det kan ej hindra

*Tobakstullens
förhöjning.
(Forts.)*

att bevillningen dock kan medgifva någon förhöjning af beräkningen, då den är efter år varit i stigande. Äfven om vi alltså icke kunna hafva något att inhemta af denna källa, ber jag dock få erinra derom, att vi ännu hafva kvar åtminstone 11 gemensamma voteringar rörande tullsatserna och det behöfves endast, att en eller annan af de af mig föreslagna inregistreringsafgifterna vinner Riksdagens bifall, för att Chefen för Finansdepartementet med eller mot sin vilja skall få en riklig ersättning för hvad han här eftersträfvat. Det behöfves endast, att Riksdagen beslutar den af mig föreslagna tullen på hvetemjöl och gryn, så kommer denna post ensam att lemna lika mycket, som den förhöjda tobakstullen beräknats skola inbringa.

Då nu tullen på oarbetad tobak, hvilken för två år sedan utgjorde 29 öre per skålpund, förra året höjdes med 13 öre eller med nära 50 procent, så frågar jag, om det verkligen kan vara rätt att, såsom Chefen för Finansdepartementet nu begärt, icke blott höja tullen på oarbetad tobak ytterligare till 53 öre, utan äfven på cigarrer, som förut lemnats oberörda af förhöjning, till 1 krona 48 öre. Jag vill icke tvista om, huruvida tobaken är skadlig eller nyttig eller huruvida den är ett njutningsmedel för arbetaren eller icke. Jag tror, att vi hafva så många andra njutningsmedel, att vi icke kunna bedömma, hvad värde tobaken har för arbetaren.

Herr von Koch: Mot den af regeringen föreslagna tobakstullen har jag icke hört uppgifvas något enda giltigt skäl förutom *ett*; men detta är för mig afgörande, såvida det icke kan undanrödjas. Jag är nemligen öfvertygad derom att, om vi höja tullen på tobak här i Sverige till högre belopp än i Norge, så få vi deraf ingen fördel och jag vet icke någon annan bot härför, än den Herr Wallenberg förslagit eller att, likasom Bevillnings-Utskottet förutsatt eventuellt olika tullsatser för den händelse franska traktaten förlänges, på samma sätt här beslutas förhöjning i tullen å tobak under den förutsättning, att ungefär samma tullsats blifver gällande i Norge. Jag ber därför, under förutsättning att ett dylikt förslag af regeringen accepteras, att proposition i nu nämnda syfte må blifva framställd, och tror att den skulle vinna ökad styrka i denna Kammar — åtminstone om jag rätt känner dess gamla ledamöter, ty de yngre äro för mig oberäkneliga — emedan man förr alltid här varit ense om att tullen å tobak borde förhöjas, men alltid mötts af den svårigheten, att det var osäkert, om Norge skulle göra det-samma. Nu tror jag emellertid, att Norges finanser befinna sig på samma punkt som våra egna, och, om jag icke misstager mig, vänta de i detta afseende på oss likasom vi på dem; men då regeringen i Norge sannolikt har lika svårt att beräkna majoriteten inom Stortinget som vår regering i afseende å Riksdagen, har väl någon öfverenskommelse de båda regeringarna emellan icke blifvit träffad rörande denna som mig synes för hela Skandinavien nödvändiga skatt. Jag yrkar bifall till det af Herr Wallenberg framställda alternativa förslag.

Herr Berg: För min del anser jag, att tobaken är ett njutningsmedel och att man derfor skulle kunna med allt skäl lägga på densamma en långt högre skatt, än denna artikel för närvarande drager. Men på samma gång jag erkänner, att den är ett njutningsmedel och således kan ställas på samma linie som bränvinet och andra starka drycker, vågar jag dock icke anse, att förhållandet är alldeles detsamma med tobak som med bränvin. Under det att bränvinsförbrukningen såsom njutningsmedel i många fall öfvergår till ett sådant missbruk, att det kommer in på det moraliska området och förderfvar menniskan till kropp och själ, kan man icke säga detsamma om tobaken. Ty säkert är väl dock, att icke tobaken moraliskt förderfvat många människor. Vidare är också förhållandet, att tobaken är ett njutningsmedel hufvudsakligen för den fattiga befolkningen. En ärad talare har sagt, att man kan mycket väl undvara tobak och ändå må lika bra äfven under tungt arbete. På samma gång detta är sant, *om man aldrig vant sig vid bruket af tobak*, är det å andra sidan utomordentligt svårt för en arbetare, som är van dervid, att undvara bussen eller prisen. Jag har aldrig så lifligt erfarit detta som förra året, då jag följde med generaldirektören för fångvården på mönstring i fångelserna. Vid ett af dessa var det flere fångar, som framstälde begäran att få begagna tobak och de sade, att bränvinet, som i de flesta fall varit orsaken till deras förderf, kunde de mycket väl undvara, men helt annorlunda förhölle det sig med tobaken. De visade, att, enär de icke finge begagna tobak, flätade de tillsammans tjärdref och begagnade detta i stället; men ehuru de deraf fingo huden i munnen förstörd, använde de det ändock, emedan de icke kunde undvara något surrogat för tobaken. Häraf kan jag fatta, att förhållandet icke är detsamma med detta njutningsmedel som med bränvinet, hvilket de vanligen äro glada att hafva sluppit ifrån. Tobaken har verkligen för dessa blifvit en nödvändighetsvara, och då är frågan, om vi kunna hafva hjerta att derå lägga en högre tull, då vi besinna, att den fattige arbetaren har bra litet här i verlden att glädja sig åt och ringa medel att förskaffa sig njutningar. Att då fördyra snart sagdt det enda, som icke förderfvar honom, kan jag för min del icke vara med om. Annorlunda förhåller det sig med Herrarne och andra, som hafva råd att röka dyra cigarrer; på detta slag af tobak må man gerna lägga hög tull.

För min del har jag svårt att bifalla Kongl. Maj:ts förslag och ber derfor att få instämna i det af Herr Wallenberg framställda alternativa yrkandet.

Friherre af Ugglas: Ehuru jag för min del hufvudsakligen instämmer i det förslag, som af Herr Wallenberg här blifvit framlagdt, tillåter jag mig likväl att vid detta förslag bedja att få göra en anmärkning. Om man ser på detta förslag, så skulle det enligt detsamma öfverlemnas åt Kongl. Maj:t att, äfven om Norges Storting icke förhöjer tullen på tobak, det oaktadt bibehålla den högre tullsatsen derå i öfverensstämmelse med Kongl. Maj:ts pro-

*Tobakstillens
förhöjning.
(Forts.)*

*Tobakstullens
förhöjning.*
(Forts.)

position. För min del får jag säga, att jag hyser den största betänklighet vid att höja tullsatsen på tobak här i Sverige, såvida icke en motsvarande förhöjning kommer att ega rum i Norge, emedan åtminstone den erfarenhet, jag lyckats inhemta under mitt temligen långvariga arbete i Bevillnings-Utskottet, har hos mig stadgat den öfvertygelsen, att sådant icke utan stort äfventyr låter sig göra. Jag vill därför icke åt Kongl. Maj:ts öfverlemnna att få behålla den högre tullen på tobak, om icke Norge skulle höja tullsatsen å samma artikel, men deremot skulle jag gerna vara med om ett beslut att antaga Kongl. Maj:ts förslag till att få den högre tullsatsen tillämpad, såvida Norge vidtog en motsvarande förhöjning; men om icke Norge vidtog en sådan förhöjning, så skulle jag vilja hafva kvar den gamla tullsatsen. Jag har uppsatt ett förslag i denna syftning, som jag ber att här få uppläsa. För min del vill jag föreslå, att den förhöjda tullsatsen icke träder i kraft om det Norges Storting förelagda förslag om förhöjning af tull å tobak icke varder antaget, utan då bestämmes lika med hvad Utskottet föreslagit.

För min del tror jag, att ett sådant förslag, som innefattar ungefär detsamma, som de alternativa förslag vi förut antagit, borde kunna vinna Riksdagens bifall. Vi stå nu inför den eventualiteten att vi på något sätt måste skaffa staten ökade inkomster och vid sådant förhållande förefaller det mig som om tobaken vore en artikel, som borde kunna bära en något högre skatt. Jag kan för öfrigt åberopa hvad min granne till höger här har yttrat och anhåller om proposition på bifall till det af mig nu framställda förslaget.

Herr Wallenberg: Jag skall bedja att få frånträda mitt förslag och i stället ansluta mig till det, som af Friherre af Ugglas blifvit framställt, och jag gör det desto hellre af det skäl, att om Norge förhöjer tullen på tobak och vi icke hafva gjort det, så blir det ju en alldeles obehaglig ställning med smuggling vid gränsen, hvarför jag anser det vara stort skäl i att vi ställa så till, att det blir oss möjligt att hålla samma tullsats som Norge har på denna artikel. Jag ber därför att få biträda Friherre af Ugglas' förslag.

Herr Statsrådet Forssell: Ehuru jag för min del icke har och icke haft samma betänkligheter som den ärade talaren på stockholmsbänken med hänsyn till möjligheten af en smuggling från Norge, så, då dessa betänkligheter tyckas hafva en viss giltighet för Kammaren, får jag likväl förklara, att, om endast på detta sätt skulle vinnas bifall till den Kongl. propositionen, rederingen ingenting har deremot, ehuru naturligen ett sålunda betingadt bifall icke får samma finansiella värde som ett rent bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Reutersvärd: Det alternativa förslag, som af Herr Wallenberg här blifvit framställt, synes mig, i betraktande deraf

att hvarken Kongl. Maj:t gjort någon framställning i denna riktning, ej heller någon enskild riksdagsman derom väckt motion, i följd hvaraf Utskottet icke heller haft tillfälle att derom yttra sig, icke vara i fullt laglig ordning tillkommet. Jag anser det nemligen icke vara rätt att under diskussionens lopp göra dylika amendement, hvarför jag för min del ber att få reservera mig, i fall det framställes proposition på bifall till detta af Herr Wallenberg framlagda förslag, emedan jag, såsom sagdt, icke anser det vara väckt i den ordning, som grundlagens bud föreskrifver.

*Tobakstullens
förhöjning.
(Forts.)*

Herr von Koch: Jag har endast begärt ordet för att, sedan Herr Wallenberg nu sjelf modifierat sitt förslag och instämt med Friherre af Ugglas, också bedja att få göra detsamma.

Herr Berg: Äfven jag ber också endast att få instämma i Herr Friherre af Ugglas' förslag.

Herr von Kræmer: Jag afstår från det ovilkorliga yrkandet på bifall till Kongl. Maj:ts proposition för att icke splittra rösterna och ber att få instämma med Friherre af Ugglas.

Herr Ekman: Jag ber endast att, med anledning af de många instämmanden, som här skett i det yrkande, som af Herr Wallenberg först gjordes och som sedan blifvit närmare formuleradt af Friherre af Ugglas, få säga, att det förefaller mig, som om det skulle blifva ganska svårt att i händelse af ett sådant alternativt beslut kunna beräkna sig till någon tillökning af statsinkomsterna, och det är efter min förmening just det man skulle afse att vinna genom det beslut, som här skulle komma i fråga att fattas, att man finge en säker utgångspunkt, hvarifrån man kunde hemta visshet om att man får någon verklig tillgång för att dermed möta den uppkommande statsbristen. Jag har endast velat taga mig friheten att yttra detta, emedan det hos mig uppstått betänkligheter, huruvida det kan blifva möjligt för Bevillnings-Utskottet att framlägga den siffra för Riksdagen, som Riksdagen skulle kunna med någon sannolikhet antaga för riktigt.

Friherre af Ugglas: Jag ber endast att med anledning af Herr Ekmans anförande få fästa uppmärksamheten derpå, att samma anmärkning kan göras mot de många alternativa tullsatter, som redan blifvit af Riksdagen antagna, och vidare vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att det ju kan vara en möjlighet, att denna fråga redan är afgjord i Norge, innan Riksdagen här blifvit afslutad, och i sådant fall kan jag icke föreställa mig att det kan blifva svårt för Utskottet att reda sig ur den svårighet, som Herr Ekman här har påpekat. Jag tror därför, att man fortfarande kan yrka bifall till det af mig framställda förslaget.

Herr Ekman: Med anledning af Friherre af Ugglas' sista yttrande ber jag endast att få anmärka, att då Kongl. Maj:t be-

Tobakstullens förhöjning.
(Forts.)
räknat inkomsterna af tullbevillningen till 25 millioner, så har detta skett utan afseende på huruvida någon förhöjning af tullen kunde ega rum eller icke i afseende på de artiklar, som äro beroende af en möjligen blifvande förlängning af franska traktaten, men deremot har Kongl. Maj:t begärt högre tull på tobak, på det att inkomsten deraf skulle kunna uppgå till 600,000 kronor. Det synes mig därför icke vara alldeles samma förhållande med tullen på tobak som med de af Kammaren redan bifallna framställningarna från Bevillnings-Utskottet om förhöjda tullsatser på åtskilliga andra artiklar.

Herr Jöns Pehrsson: I den ställning frågan nu har kan jag icke underlåta att bedja att till protokollet få uttala min tanke derom, att det skulle vara högst märkvärdigt, om svenska Riksdagen här skulle vara bunden af andra länders beslut och icke hafva full handlingsfrihet. Jag tror icke det är rätt att vi här skola fästa oss vid huruvida norrmännen vilja hafva högre tull på denna artikel eller icke, utan jag anser att vi fritt kunna och böra besluta i denna fråga, och då man här hyser farhågor för att höja tullen utan att norrmännen göra detsamma, så får jag säga, att jag icke tror det är svenska Riksdagen värdigt att rätta sig efter andra länders önskningsar i sådana ämnen. Det är nog att vi äro bundna af franska traktaten, och skola vi nu också få Norge att rätta oss efter, så hafva vi icke mycken sjelfständighet kvar i detta afseende.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Jag vill i afseende på den formella svårighet, som blifvit omnämnd, endast erinra derom, att det icke kan vara likgiltigt om vi, då vi hafva anledning att tro, att vi under vissa eventualiteter kunna öka statsinkomsterna, derom besluta eller icke, hvarför jag instämmer i Friherre af Ugglas' förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten dels ock bifall till Kongl. Maj:ts ifrågasvarande framställning med följande, utaf Friherre af Ugglas föreslagna tillägg: "dock att den förhöjda tullsatsen icke träder i kraft, om det Norges storting förelagda förslag om förhöjning af tull å tobak icke varder antaget, utan då bestämmes lika med hvad Utskottet föreslagit".

Härefter framställdes propositioner på dessa yrkanden och besvarades med många ja och nej i blandning; hvaruppå, och efter det proposition på bifall till punkten ånyo blifvit gjord samt med många så väl ja som nej besvarad, Herr Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 91:sta punkten i Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 16 , röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifaller Kammaren Kongl. Maj:ts i ämnet afgifna förslag med det af Friherre af Ugglas föreslagna tillägg.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 67.

Nej — 47.

92:dra—102:dra punkterna.

Biföllos.

103:dje punkten.

Grefve Strömfelt: Under Kammarens öfverläggningar förliden måndags afton nämnde Herr Finansministern några siffror, som skulle liksom tjena till mätare på det skydd vissa näringar åtnjuta, hvilka utgöra föremål för tillverkning i Norrköping. Han uppgaf dervid 30, 50 procent och derutöfver af varuvärdet, men han nämnde icke hvilka näringar han dervid åsyftade. Jag var då för tillfället i saknad af uppgifter; jag hade nemligen glömt dem hemma och ville därför icke bemöta hans anförande i den delen för att icke göra mig skyldig till några ofrivilliga misstag, som så lätt kunna inträffa särskildt i afseende på sifferuppgifter. Jag har emellertid nu dessa uppgifter i min hand, och då jag känner, att en och annan representant inom Kammaren har lika origtiga föreställningar om huru tullen på vissa varor ställer sig i förhållande till varuvärdet, så ber jag att vid den nu föredragna punkten om ylleväfnader få för Kammaren nämna, huru tullen på t. ex. artikeln kläde ställer sig i förhållande till klädets värde per skålpund. Jag säger per skålpund därför, att förtullningen af kläde sker efter skålpund. Mina uppgifter har jag från tvenne stora fabriker, hvaraf den ena tillverkar det allra finaste och medelfint kläde och har kommit så långt i utveckling, att dess fabrikat hafva vunnit det amplaste erkännande på världsmarknaden. Den andra fabriken åter tillverkar hufvudsakligen medelfint och mycket groft kläde. Tullen på kläde utgör, såsom Herrarne väl känna, 75 öre per skålpund, oberoende af varans beskaffenhet. Detta gör att tullen i sjeifva verket ställer sig högre för det

gröfre och billigare klädet än för det finare och dyrare. Jag ber då först att få angifva, huru den ställer sig med afseende på hellylle. För det finaste klädet, benämndt superfint, som kostar i tillverkning 4 kronor 39 öre per fot, hvilket gör 11 kronor 86 öre per skålpund, utgör tullen $6\frac{1}{3}$ procent af varuvärdet per skålpund. För det medelfina klädet utgör tullen mellan 10 och 19 procent af varuvärdet per skålpund. För en enda, den gröfsta af alla sorter, utgör tullen högst 23 procent af varuvärdet per skålpund; för det gröfre klädet kan man alltså säga, att tullen utgör mellan 19 och 23 procent af varuvärdet per skålpund. För halfylle och schoddykläde utgör tullen lägst 22 och högst 33 procent af varuvärdet per skålpund. Herr Finansministern talade till och med om 50 procent och deröfver. Jag vågar dock bestrida, såvida han dermed menade kläde, att något kläde af så usel beskaffenhet tillverkas inom Sverige, att en tull af 75 öre per skålpund kan blifva 50 procent eller derutöfver af varuvärdet, och om sådant kläde tillverkas i utlandet — och jag har hört uppgifvas, att så sker i England — så får jag säga, att tullen icke kan sättas nog hög för att hindra importen af dylikt uselt kläde, som, såsom man plägar säga, knappt håller att taga i, mycket mindre är något att slita på. Jag gör emellertid intet yrkande, utan har blott, med anledning af Herr Finansministerns yttrande i måndags, önskat att få dessa uppgifter i protokollet antecknade.

Öfverläggningen förklarades slutad och punkten bifölls.

104—109:de punkterna.

Biföllos.

110:de punkten.

Lades till handlingarne.

Härefter upplästes och godkändes ett protokollsutdrag, innehållande Kammarens i afseende å det nu genomgångna betänkan- det fattade beslut.

Herr Talmannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 7 e. m.

*Inrättande
af ett Riks-
bankens af-
delningskon-
tor i Öster-
sund.*

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Banko- Utskottets den 28 och 30 April bordlagda Utlåtande N:o 17, i an- ledning af väckt motion om inrättande af ett Riksbankens afdel- ningskontor i Östersund.

1:sta punkten.

Herr vice Talmannen: Mot Banko-Utskottets här afgifna tillstyrkan kan jag icke underlåta att uttala några betänkligheter. Det synes mig visserligen vara i sin ordning, att, i den mån Riksbankens styrka och fonder tillväxa, också skilda delar af riket kunna erhålla afdelningskontor af Riksbanken, liksom också en sådan åtgärd bör kunna för Riksbanken såsom sådan verka fördelaktigt, men jag kan för min del icke se, hvarför man icke i sådan händelse helst skall förlägga afdelningskontoren på de stora handelsplatserna, der en betydlig rörelse kan vara att upphemta, i stället för i de aflägsnaste orter, som visserligen, i jemförelse med sin aflägsenhet, kunna hafva icke ringa rörelse och för hvilka utveckling framdeles kan vara att vänta, men som dock för närvarande icke kunna jemföras med orter i riket, som ännu sakna afdelningskontor af Riksbanken. Det medför, enligt min uppfattning, icke ringa olägenhet, dels från synpunkten af den vinst, som ett sådant kontor kan komma att lemna, dels från förvaltningens synpunkt; och på en sådan plats kommer det att blifva omöjligt att lemna en så beskaffad aflöning, att icke uteslutande personer måste användas, hvilka hafva sin egentliga tjenstgöring på annat håll och som således såsom bisysselsättning tjenstgöra vid afdelningskontoret. Till och med den viktiga befattningen af styrelseledamot, som skall handhafva den dagliga förvaltningen, torde icke annat än högst undantagsvis kunna öfverlemnas åt någon, som uteslutande bestrider denna befattning. Den utväg, som, i händelse aflöningen är bättre, finnes att tillgå, eller att en framstående tjänsteman i Riksbanken kan skickas till kontoret för att handhafva den dagliga förvaltningen, står icke till buds, emedan, med afseende på kontorets rörelse, aflöningen icke kan sättas så hög, att en sådan utväg kan användas. Hvad de öfriga styrelseledamöterna beträffar, är valet icke heller synnerligen stort, så mycket mer som det minskas genom den bestämmelse, hvilken, efter min tanke, på goda skäl är gällande, att styrelseledamot i banken icke är berättigad att diskontera vaxlar i banken eller låna annat än på hypotek af publika papper och vägförda effekter.

Jag har icke kunnat underlåta att här uttala dessa betänkligheter utan att för öfrigt framställa något yrkande.

Herr Wallenberg: Den siste ärade talarens åsigt, att Riksbanken företrädesvis borde utlägga afdelningskontor på de större handels- och industriidkande orterna i landet, kan jag för min del icke biträda, sedan den princip gjort sig gällande, att de enskilda bankerna skola begränsas och möjligen komma att ytterligare inskränkas, hvarigenom de blifva nödsakade att indraga sina smärre kontor i orterna. De orter, som mistat dessa kontor och intet fått i stället, de äro icke belättna med, att Riksbanken lägger ut stora kontor t. ex. i Norrköping eller i Gefle — detta blott såsom min mening. Men det är en annan omständighet, på hvilken jag ber att få fästa Herr Talmannens synnerliga uppmärksamhet:

Inrättande af ett Riksbankens afdelningskontor i Östersund.
(Forts.)

det var en tid, då man temligen allmänt sträfvade för att begränsa utlåningen mot borgen, emedan man ansåg, att den icke var nyttig, och man hade sett temligen många olyckor och olägenheter uppkomma deraf, att man tog sina närmaste vänner till borgesmän för sina lån och sedan lät dem betala. Det kom äfven in i åtskilliga bolagsordningar för så väl enskilda banker som aktiebanker, att de icke skulle få utlåna mera än ett belopp motsvarande högst $\frac{1}{10}$ del af grundfonden mot borgen. I rak motsats till denna uppfattning om, hvad som kunde vara nyttigt för den allmänna rörelsen, har Riksbanken förfarit, så att dess rörelse med utlåning af penningar mot borgen tillvuxit år efter år; och, såsom Herrarne veta, har Riksdagen tillökadt den fond, från hvilken dessa utlåningar ega rum. Om jag nu vill jemföra förhållandena t. ex. i Malmö, der det är afdelningskontor af Riksbanken och Skånes enskilda bank har sitt hufvudkontor, befinnes det, att Skånes enskilda bank hade utestående 289 stycken lån å tillsammans 724,926 kronor mot borgen, då deremot Riksbankens afdelningskontor hade utlemnadt 1,726 stycken lån till sammanlagdt belopp af 1,596,420 kronor. Går jag till Göteborg, är förhållandet der ännu mera bjert framträdande: Göteborgs enskilda bank har 116 stycken lån till belopp af 198,776 kronor, hvaremot Riksbankens afdelningskontor har utestående 7,219 stycken lån till ett belopp af tillhopa 3,342,750 kronor mot borgen. I Visby har Gotlands enskilda bank icke ett enda lån utestående mot borgen, men Riksbankens afdelningskontor har 320 stycken dylika lån med ett belopp af tillsammans 224,330 kronor; om jag till dessa siffror lägger Riksbankens hufvudkontors utlåningar mot borgen, kommer jag till det totalbelopp, som för mig ser ganska bedröfligt ut, af 17,240 stycken lån till en summa af 11,201,164 kronor. Jag har åberopat och påpekat detta förhållande, för den händelse att Riksdagen skulle besluta ett afdelningskontor i Östersund; och jag vill i så fall på det allra höfligaste bedja, att Herrar Fullmäktige, som få bestämmanderätten, så väl i afseende på fonder som kontorets lånerörelse, dervid måtte iakttaga, att i möjligaste måtto begränsa utlåningen mot borgen; ty om ett sådant afdelningskontor icke skall hafva annan påföljd, än att hufvudsakligen lemna utlåning mot borgen och sprida den ovana, att man pantsätter hvarandra för lån, som ofta äro konsumtionslån, då kan jag icke medgifva, att det leder till någons fromma.

Jag instämmer med den ärade talaren derutinnan, att jag icke vill göra någon framställning om proposition på bifall eller afslag, utan jag har endast helt enkelt velat påpeka dessa förhållanden.

Herr Ekman, Johan Jakob: Angående denna fråga, eller hvilken plats som är lämpligast för anläggande af afdelningskontor för Riksbanken, tillåter jag mig hysa en mening afvikande från den, som uttalats af den förste ärade talaren. För min del anser jag, att det är angelägnare att välja sådana platser, som äro aflägsset belägna från hufvudkontoret, än sådane, som äro när-

belägna; och jag tror, att det icke ens är angeläget att utvälja någon större handelsstad, emedan i de större handelsstäderna vanligtvis finnas flere bankinrättningar förut förlagda, utan att man bör välja en plats, som är omgifven af en trakt, der en större industri bedrifves, och framför allt en sådan, der icke förut finnas andra bankinrättningar, som tillfredsställa de behof, hvilka på platsen böra fyllas.

Inrättande af ett Riksbankens afdelningskontor i Östersund.
(Forts.)

Ett sådant förhållande eger rum med Östersund. Staden Östersund är visserligen ganska liten, men den rörelse, som i Jemtland bedrifves, är icke obetydlig, såsom Kammaren behagade inhemta af det utdrag, som är tryckt på sista sidan af Utskottets betänkande. Utskottet har ansett, att, då förhållandet med det bankkontor, som finnes i Luleå, gestaltat sig ganska fördelaktigt, och rörelsen i Jemtland synes fullt kunna mäta sig med den, som eger rum i Norrbottens och Vesterbottens län, enligt hvad nämnde utdrag ger vid handen, det icke kunde vara skäl eller rätt för Utskottet att längre afslå den motion, som riksdag efter riksdag blifvit väckt om anläggning af ett afdelningskontor för Jemtland, utan att Utskottet nu borde deråt lemna sin tillstyrkan. Utskottet har också inhemtat, eller åtminstone har jag enskildt under rättat mig om, att icke några svårigheter förefinnas för att i Östersund erhålla sådana personer, som kunde sköta detta kontor både såsom styrelseledamöter och såsom tjänstemän. Jag ber ock att få anföra hvad vidkommer de anförda höga aflöningarna, som skulle betydligt nedsätta inkomsterna, att afdelningskontoret i Luleå är det af alla Riksbankens afdelningskontor, som bär sig bäst, och aflöningarna i Östersund torde icke behöfva blifva högre än i Luleå, hvarför detta kontor i Östersund synes böra bära sig lika bra som afdelningskontoret i Luleå. Förhållandet är, att, då Riksbankens öfriga afdelningskontor knappast gifvit 5 procent, så har afdelningskontoret i Luleå gifvit en inkomst af *öfver* 5 procent. Jag inräknar då icke den inkomst, som blifvit beredd genom vaxelhandeln i Göteborg och Malmö.

Af de skäl, som jag nu tagit mig friheten anföra och som jag anser böra leda till den åsigt, att ett afdelningskontor med fördel kan anläggas i Östersund, anhåller jag om bifall till den föredragna punkten.

Herr Evers: Oaktadt jag icke varit närvarande vid det föreliggande ärendets slutliga behandling inom Utskottet, har jag dock vid de tillfällen, då öfverläggning derom pågått, hyst stora betänkligheter mot att tillstyrka den väckta motionen, betänkligheter som jag hoppats skulle blifva häfda, dels genom de inom Utskottet lemnade upplysningar och dels genom den här i Kammarförda öfverläggning.

Såsom Herrarne behagade erinra sig, väcktes förlidet år enahanda motion som den nu förevarande. Fullmäktige i Riksbanken, hvilka förlidet år hördes, anförde i sitt utlåtande till Banko-Utskottet bland annat, "att den varsamhet, Riksdagen städse iakttagit i afseende å utveckling af Riksbankens organisation, medelst inrät-

Inrättande af ett Riksbankens afdelningskontor i Östersund.
(Forts.)

tande af kontor i landets olika delar“, borde anses vara bestämmande att äfven då icke tillstyrka ett sådant afdelningskontors inrättande i Östersund. Man har sedan 1823 icke inrättat sådana kontor på andra ställen än i Luleå och Visby; och det har varit särskilda förhållanden, som vållat anläggningen af kontoren på dessa ställen. I Luleå har det skett till följd af detsammans aflägsna belägenhet, och i Visby har det egt rum af den anledning, att Gotland under vissa tider och flera månader af året, till följd af svåra kommunikationer, är afstängdt från fastlandet. Utskottet, som förlidet år fullkomligt gillade fullmäktiges åsigt, afgaf då i sitt betänkande följande utlåtande: “då i händelse tillökning af de nuvarande Riksbankskontoren skulle befinnas ändamålsenlig, *omsorgsfull utredning i fråga om de orter inom riket*, hvarest, med hänsyn till belägenhet, rörelsens behof och andra inverkan omständigheter, dylika kontor borde förläggas, synes böra föregå hvarje vidare utveckling af denna bankens organisation“, så ansåg Utskottet det icke vara skäl att tillstyrka den då ifrågavarande motionen. I år har emellertid Utskottet yrkat bifall till motionen och bland andra skäl för sin tillstyrkan lemnat en utredning, som visar att i Östersund på de bankkontor, som der äro inrättade, förefinnes en ganska omfattande bankrörelse; och vid Utskottets betänkande har blifvit bilagd en tablå, lemnande en jämförelse mellan denna och rörelsen vid Riksbankens afdelningskontor i Luleå. Utan att på något vis vilja förneka, att icke Östersund skulle vara platsen för ett sådant afdelningskontors inrättande, kan jag dock icke underlåta att vid denna jämförelse påpeka, att jag icke anser densamma vara så noggrant uppgjord, som den bort hafva varit, ty man skulle då deri äfven hafva upptagit den enskilda bankrörelse, som finnes i Luleå, nemligen Vesterbottens enskilda bank. Så har icke skett, och mig synes att detta borde hafva skett, för att lemna någon ledning för omdömet och för fullständighetens skull. Såsom skäl för sin motion anförde Herr Gunnar Eriksson förlidet år, att Östersund hade en aflägsen belägenhet från hufvudkontoret i Stockholm, och de svåra kommunikationerna mellan Jemtland och hufvudstaden. Såsom Herrarne alla veta få vi nu snart banan färdig till Östersund, hvadan det skälet icke torde vara vidare gällande. Emellertid anser jag, att Östersund, såväl som många andra orter, borde komma i åtnjutande af, vare sig afdelningskontor eller andra från Riksbankens sida inrättade lånerörelser, men, då jag icke ännu blifvit öfvertygad om tillvaron af den omsorgsfulla utredning, som, efter mitt förmenande, skall föregå inrättande af hvarje sådant afdelningskontor, har jag hyst och hyser fortfarande mina betänkligheter. Jag vill emellertid icke göra något yrkande, ehuru jag icke kan underlåta att påpeka, att, då hvarken fullmäktige förlidet år eller fullmäktige i år, hvilka dock bäst torde vara i tillfälle att lemna fullständig utredning, hafva tillstyrkt, utan tvärtom afstyrkt bifall till motionen, detta stärker mig ytterligare i min åsigt om dessa betänkligheters berättigande.

Herr von Strokirch: Ehuru jag icke blifvit antecknad såsom reservant vid detta betänkande, har jag dock vid behandlingen deraf inom Utskottet haft mina betänkligheter och vid justeringen af utlåtandet förbehållit mig att i Kammaren uttala dessa. Efter mitt förmenande visar den tabell, som är vidfogad Utskottets betänkande, icke hvad den afser att visa. Den utvisar, att i Östersund eger stor penningeomsättning rum och att det således inom Jemtlands län finnes stor affärsverksamhet, men den visar icke, i hvad mån det skulle vara lönande för Riksbanken att der öppna ett afdelningskontor. Det finnes icke någon uppgift på hvilken affärsverksamhet Riksbanken för närvarande har på denna plats. Visserligen finnes en tabell vidfogad, som utvisar, hvad Riksbanken har att göra i Luleå, men detta kan icke inverka på förhållandena i Östersund, då ju Luleå omfattar ett helt annat område än hvad fallet är med Östersund.

Inrättande af ett Riksbankens afdelningskontor i Östersund.
 [(Forts.)

Huruvida det skulle vara för Riksbanken lönande att öppna afdelningskontor i Östersund, beror på i hvad mån det skulle vara möjligt för Riksbanken att der hafva så stor affärsverksamhet, att den skulle tillfredsställa den allmänna rörelsen bättre än de två der redan förlagda afdelningskontor af banker i Sundsvall. Orsaken hvarför man vill hafva ett afdelningskontor af Riksbanken i Östersund är nemligen den, att, när det är dåliga penningetider, så draga hufvudkontoren i Sundsvall in all rörelse i Östersund och då har man der svårt att reda sig. Detta är motivet, hvarför man i Östersund vill hafva ett afdelningskontor af Riksbanken, emedan man hoppas, att Riksbanken under alla förhållanden skulle vara i tillfälle att betjena den allmänna rörelsen. Men äfven Riksbanken är underkastad konjunkturer och måste rätta sig derefter. Efter mitt förmenande är det icke visadt, att det skulle vara någon fördel för Riksbanken att anlägga ett afdelningskontor i Östersund, utan det är blott visadt, att en stor penningrörelse der finnes. Detta har gjort, att jag hyser betänkligheter mot förslaget, hvartill jag finner ytterligare en anledning i det förhållande att, om man nu öppnar ett afdelningskontor i Östersund på grund af att der är stor rörelse, så komma andra städer och säga, att de hafva stor penningrörelse och att de icke hafva nog beqväma kommunikationer, hyarföre de önska få afdelningskontor af Riksbanken. Om det i Östersund skall öppnas en rörelse med 5,000,000 kronor, så kan man mycket väl påstå, att i andra provinser kan finnas mångfaldigt större penningrörelse och då kunna de hafva pretention att få ett afdelningskontor med vida större rörelsemedel.

I öfrigt anser jag denna fråga vara för tidigt väckt. För att kunna tillfredsställa den allmänna rörelsen i landet och för att förvaltningen icke må blifva alltför dyr, så måste man se till, att Riksbanken kommer att med sig förena enskilda penningmän och kapitalister, hvilka kunna inträda såsom ledamöter i styrelsen; och då först anser jag, att man bör beträda den banan att öppna afdelningskontor i de särskilda landsorterna. Hittills har man också i detta afseende gått till väga med den största varsamhet,

*Inrättande
af ett Riks-
bankens af-
delningskon-
tor i Öster-
sund.
(Forts.)*

ty på femtio år hafva endast två afdelningskontor af Riksbanken blifvit anlagda, det ena i Visby på grund af dess insulära läge och det andra i Luleå i följd af dess stora afstånd från hufvudstaden. Hvad Östersund beträffar har, tack vare de lättade kommunikationerna, afståndet från hufvudstaden allt mera minskats och dermed har också anledningen till att öppna ett afdelningskontor i Östersund förfallit.

På grund af de skäl jag nu anfört anser jag mig böra yrka afslag å Utskottets betänkande.

Herr Törneblad: Det är med en viss tveksamhet jag tager till ordet i denna fråga, men då jag omfattar den åsigt, fullmäktige i Riksbanken uttalat, vågar jag påyrka afslag å Banko-Utskottets hemställan och den föreliggande motionen. Denna fråga synes mig vara så vigtig, att den icke bör afgöras med afseende på en enda plats i riket, utan bör förutsätta en mångsidig pröfning och utredning angående de platser, som i förevarande hänseende företrädesvis böra komma i fråga. Jag erinrar i det fallet om exemplet från ett annat område, som jag känner till, nemligen inrättandet af de fullständiga läroverken. I somliga trakter inrättades sådana läroverk det ena efter det andra, utan att man närmare undersökt i hvad mån den ena platsen jemförd med den andra kunde vara berättigad till denna förmån eller icke. I nu förevarande afseende är det så mycket mera af vikt, att man icke utsträcker bankens rörelse å afdelningskontor, utan åt frågan egna en allsidigt jemförande uppmärksamhet, som utsträckningen, i fall den skall ske i någon större vidd, torde påkalla åtgärder af mera omfattande beskaffenhet i afseende på Riksbankens förvaltning och hvad dermed eger sammanhang.

Deremot vill jag icke förneka, att Östersund kan hafva behof af ett afdelningskontor, men jag har velat uttala mina betänkligheter mot bifall till förslaget, som tillkommit på grund af enskild motion och som endast kunnat få en ensidig pröfning och utredning hos Utskottet, då frågan endast omfattar en enda ort och icke afsett saken i hela dess sammanhang eller en fullständig plan för saken.

Herr Ekman: En talare har anmärkt, att denna fråga saknade den utredning, som kunde vara erforderlig för att Kammarren derom skulle kunna fatta beslut och han fäste sig bland annat dervid, att den utredning, som lemnats, icke innehölle uppgift på den rörelse, som bedrivs i det kontor, som af Vesterbottens enskilda bank är förlagdt i Luleå. Jag anser deremot, att utredningen är så fullständig, som den kunnat åstadkommas. De uppgifter, som i tabellen finnas intagna angående kontoren i Östersund, hafva erhållits genom åtgärder, som vidtagits af motionären och dessa uppgifter, hvilka han erhållit från der varande bankinrättningar, torde vara fullt rigtiga. Men om man nu fäster sig vid, att i Luleå finnes en bankrörelse, utom den som bedrivs af Riksbankens afdelningskontor derstädes, och att till följd deraf

rörelsen i Luleå skulle vara större än den i Östersund, så vill jag fästa uppmärksamheten på, att naturligtvis Östersund och Jemtland hafva en rörelse, som icke är obetydlig i härvarande hufvudkontor af Riksbanken och som icke upptages i utredningen. Den ökade rörelse, som genom den enskilda banken i Luleå bedrivnes, kan måhända utjemnas genom den rörelse Östersund har i Riksbankens hufvudkontor.

Inrättande af ett Riksbankens afdelningskontor i Östersund.
(Forts.)

En annan talare fäste sig vid de orden i Utskottets betänkande att det "kan lätteligen inträffa att i tider, då behovet af rörelsekapital derstädes (i Sundsvall) är starkt, de vid afdelningskontoren i Östersund befintliga tillgångar öfverflyttas från dem till hufvudkontoren". Han anmärkte, att sådant kunde ega rum äfven med ett Riksbankens afdelningskontor i Östersund. Dervid vill jag likväl fästa uppmärksamheten på att det kan hända att Riksbanken droge tillbaka några af de fonder, som blifvit anvisade åt kontoret i Östersund, men säkerligen kommer icke Riksbanken att draga in något af de medel, som blifvit på upp- och afskrifningsräkning eller depositionsräkning insatta i Östersund, hvilket deremot lär vara förhållandet med de enskilda bankernas afdelningskontor derstädes.

Här har anförts såsom ett ytterligare skäl, hvarföre icke ett Riksbankens afdelningskontor borde anläggas i Östersund att genom den jernväg, som nu är under arbete, får denna stad väsentligen lättade kommunikationer med hufvudstaden. Detta är visserligen sant, men afståndet är i alla fall alltför stort för att icke behovet af ett afdelningskontor skulle vara kämbart. Jag behöfver derjemte knappast fästa uppmärksamheten på att den jernväg, som bygges till Östersund, fortsättes till Norge och att det skulle kunna hända, att, om Östersund saknade nödigt förlag för Jemtlands rörelse, densamma komme att draga sig till Norge, i högre grad än hvad från svensk synpunkt vore önskligt.

Man har anmärkt, att Riksdagen icke borde nu besluta om detta afdelningskontor, utan att en fullständig utredning borde föregå angående *alla* de platser inom Sverige, der afdelningskontor kunde komma i fråga att anläggas. Jag tillåter mig att säga, att detta skäl närmast kan liknas vid de obotfärdigas förhinder. Jag ser icke någon risk i att anlägga ett Riksbankens kontor på ett ställe, som anses lämpligt så väl för den allmänna rörelsen som med afseende på Riksbankens egen fördel. Gör behovet af ett dylikt afdelningskontor sig gällande på andra ställen, så lär det tids nog komma att gifva sig tillkänna.

Herr Asplund: Jag hade knappast väntat mig, att en så liten fråga, som den nu föreliggande, angående inrättandet af ett litet afdelningskontor i en aflägsen landsort, som från många håll redan nu erkänts hafva behof deraf, skulle väcka så mycket motstånd och framkalla en så genomgående diskussion. Med den ställning, jag intar till frågan, kan jag icke underlåta att äfven deltaga i diskussionen, om jag också måste erkänna, att hvad som redan blifvit yttradt för ett bifall till Utskottets förslag, har i

*Inrättande
af ett Riks-
bankens af-
delningskon-
tor i Öster-
sund.*
(Forts.)

min tanke så pass fullständigt vederlagt de skäl, som från motståndarnes sida blifvit anförda, att det knappast vore behöfligt för mig att här uppträda.

Det hufvudskäl, som af förslaget motståndare anförts, är, att en utredning borde föregå angående alla de olika orter, der afdelningskontor kunde vara behöfliga, så att man finge göra jemförelser mellan de olika orterna och besluta anläggandet af afdelningskontor, der de funnes vara mest behöfliga. Ehuru jag icke är någon särdeles bankkarl, tror jag mig dock kunna påstå, att detta förfaringssätt är det minst lämpliga, så länge man vill iakttaga varsamhet vid inrättandet af afdelningskontor; och bästa beviset för lämpligheten af ett motsatt tillvägagående är, att sedan de stora kontoren i Göteborg och Malmö för 57 år sedan inrättades, så hafva icke flera särskilda bankkontor, än de i Visby och Luleå blifvit af Riksdagen antagna. Mig synes det ock vara den rätta vägen, att man undersöker behöfvat på den plats, der ett afdelningskontor blifvit ifrågasatt, och om detta behof erkännes vara absolut, så vet jag icke, hvarför en jemförelse med andra orter skall behövas. Då man ser, att Riksdagen har en sådan motståndskraft, att man på 57 år blott lyckats genomdrifva anläggandet af två afdelningskontor, så tror jag icke, att den anförda omständigheten bör inverka på frågans afgörande.

Den förste talaren uttalade betänkligheter i det hänseendet, att denna lilla plats med den lilla rörelse, ett Riksbankens kontor der kunde få, icke skulle kunna erbjuda tillräckligt lämpliga personer till att sköta bankkontoret. Med den personalkännedom, jag har, vågar jag försäkra, att detta icke blir förhållandet, ty der finnes ett ganska godt urval af personer, lämpliga för ifrågasvarande uppdrag. Han nämnde vidare, att, emedan rörelsen är liten, så måste arfvodena, isynnerhet för den, som har hufvudgöromålen att sköta, icke blifva tillräckligt stora, utan att sysselsättningen med bankens verksamhet blefve ett bigöra, till följd hvaraf man icke skulle ega den garanti, att bankkontoret sköttes så väl, som då en person uteslutande egnade sig deråt och hans aflöning derstädes vore af den vikt, att han måste göra sitt bästa för att icke blifva af med denna aflöning. Ibland de personer, som bäst lämpa sig att sköta dylika affärer, äro just sådana, för hvilka en biförtjenst är af så stor vikt, som ett stort arfvode under andra förhållanden; och man har således lika stor garanti därför, att banken sköttes väl, som om förvaltningspersonalen finge ett arfvode, på hvilket den kunde lefva. Att den öfriga sysselsättningen, den i öfrigt kan hafva, icke är af beskaffenhet att hindra den från att fullgöra detta uppdrag, det kan jag försäkra.

Man har anmärkt, att genom den nya jernvägen komme Östersund närmare till Riksbankens hufvudkontor. Denna anmärkning är redan besvarad af den föregående talaren och jag ber endast att få fästa uppmärksamheten på en omständighet, som jernvägens tillkomst icke undanröjt, nemligen behöfvat af personalkännedom, som man på ett så stort afstånd icke kan förvärfva sig, utan som

endast kan vinnas genom vistande i orten. Derföre anser jag, att det äfven ur denna synpunkt vore godt, att detta kontor komme till stånd.

Man fruktar för att detta exempel — att ett afdelningskontor anläggas i denna ort — skall föranleda anspråk i detta hänseende från många andra orter. Jag har redan till en del besvarat detta, då jag visade, hvilket motstånd Riksdagen kunnat göra mot de anlopp, som redan blifvit gjorda; och jag tror, att Riksdagen skall äfven för framtiden kunna pröfva hvarje sak för sig och afväga de skäl, som med afseende på så väl Riksbankens, som ortens fördel kunna förekomma.

Jag anhåller att Kammaren behagade bifalla Utskottets betänkande och bereda denna aflägsna ort den fördel, som derigenom skulle tillkomma densamma. Det är erkänt till och med af åtskilliga motståndare, att rörelsen i Jemtland redan är stor och att utvecklingen tilltagit på ett sätt, som väckt uppmärksamhet. Denna utveckling kommer, så vidt jag kan förstå, att gå så snabbt, att afdelningskontoret knappt skall hinna komma i ordning, innan dess verksamhet måste flerdubblas och detta just genom jernvägsanläggningen. För öfrigt äro skälen för bifall till förslaget så väl uttalade i Utskottets betänkande, att jag icke vill uppehålla Kammaren med att ingå i några detaljer. Jag anhåller om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Olsson, Peter:

Herr Bennich: Jag begärde ordet med anledning af ett yttrande från en talare på Kalmarbanken, hvilken fordrade, att innan man fattar beslut i denna fråga, en allsidig utredning skulle föregå angående de platser inom hela Sveriges rike, der afdelningskontor af Riksbanken kunde behövas. Denna anmärkning har blifvit besvarad både af Utskottets ordförande och af den siste talaren, och jag vill i afseende derå endast tillägga, att den metoden att skjuta upp nyttiga och nödiga reformer derföre, att man väntar att kunna genomföra mycket större och mera omfattande, vanligen leder dertill, att ingenting blir gjordt. Behöfver Riksbanken utveckla sin verksamhet och behöfver en eller annan ort det biträde af Riksbanken, som påkallas, är det nog att för tillfället pröfva hvarje sådan fråga för sig och jag tror, att saken sålunda utvecklar sig på det naturligaste sättet. Jag hemställer om bifall till Utskottets förslag.

Herr Mannerskantz: Jag har icke tänkt eller förberedt mig på att deltaga i någon diskussion, men jag har hört åtskilliga satser nyss uttalas, hvilka jag icke kan annat än upptråda för att bestrida. Det ovanliga förhållandet har inträffat, att Banko-Utskottet, då det såsom det vanligtvis brukar göra, har rådfrågat bankofullmäktige, det denna gång emot vanligheten icke har rättat sig efter bankofullmäktiges yttrande. Jag har många gånger förr tyckt, att de yttranden, bankofullmäktige afgifvit och som af

*Inrättande
af ett Riks-
bankens af-
delningskon-
tor i Öster-
sund.
(Forts.)*

Inrättande af ett Riksbankens afdelningskontor i Östersund.
(Forts.)

Banko-Utskottet biträdts, oftast på senare tider varit efter min åsigt origtiga. Då är det en ledsam händelse, att just i det fall, der jag finner bankofullmäktige haft rätt och i en fråga, der de borde hafva vitsord, Banko-Utskottet handlar tvärt emot fullmäktiges yttrande. Hufvudsakliga skälet hvarför man skulle inrätta ett afdelningskontor i Östersund, skulle, hvad Riksbanken beträffar, väl vara det, att det blefve en förmån eller åtminstone ingen förlust för Riksbanken att få utsträcka sin rörelse till Östersund, genom ett kontor derstädes med från Riksbanken anordnade fonder. Men skulle detta verkligen innefatta en fördel för Riksbanken, borde man väl tro, att fullmäktige i sådan händelse skulle tillstyrkt förslaget, och jag kan icke inse, hvarför fullmäktige, om de trott, att Riksbanken skulle göra en nöjaktig vinst på detta nya företag, då skulle deremot hafva afgifvit ett afstyrkande yttrande; och att icke fullmäktige bättre än Banko-Utskottet skulle förstå bedöma en sådan sak, kan jag för min del icke göra klart för mig. Om Banko-Utskottet lemnat tillräckliga upplysningar i detta fall, skulle det hafva nämnt, hvad Riksbanken förtjenar på de andra småkontoren i landsorten. Det är möjligt, att dessa kontor, nemligen de i Visby och Luleå, på senare tiden gifvit betydligare procent i vinst på de medel, som Riksbanken der placerat, men ännu för kort tid sedan tror jag, att de visade ett ganska ofördelaktigt procental och att det icke då ansågs vara skäl att inrätta nya kontor i sådana aflägsna småstäder. Jag tror visserligen, att man framdeles får vara betänkt på att inrätta riksbankskontor i stället för åtskilliga upphörande enskilda banker, men skall man göra det med någon verklig nytta, så måste den saken förut tagas i allvarligt betraktande på hvad sätt de enskilda bankernas vidt omfattande rörelse skola genom Riksbanken bäst kunna suppleras, och jag tror för min del, att det bör uppgöras omfattande förslag derom, efter någon förständig grund, hvarigenom man kombinerar de enskilda kapitalen och orternas affärsmän till samarbete med Riksbankens fonder och delegerade inom de blifvande nya afdelningskontoren. Nu skulle man också kunna säga, att den ort, der Östersund är belägen, är i behof af en sådan utvidgad penningrörelse och att det skulle vara orätt att icke gifva denna ort en sådan fördel som nu för den är föreslagen. Men om huru många andra mera betydande orter i Sverige skulle icke kunna sägas detsamma! Härpå hafva också bankofullmäktige fäst uppmärksamheten och förmenat, att på andra orter med större befolkning och större rörelse både nyttan för orten och inkomsten för Riksbanken af ett afdelningskontor också skulle blifva större. Nu skulle jag väl också kunna vilja lemna mitt bifall till framställningen, om jag trodde, att man dermed skaffade denna provins en verklig fördel, men långt ifrån, att jag anser sådant innebära någon fördel för denna ort, der ett par närbelägna enskilda banker redan drifva rätt betydlig bankrörelse genom sina der inrättade afdelningskontor, så anser jag att man snarare borde försöka att minska en så beskaffad penningrörelse, som grundad på sedelutgifning och deposition på kort tid eller vid anfordran

betalbar, icke tillåter utlåning på så lång tid, att jordbruk och öfrig inhemsk produktion deraf kan hemta någon egentlig nytta, och i stället ställa så till, att man finge penningefonder samlade eller disponibla, som kunde utlånas på längre tid, så att det vore möjligt att sköta industriella företag med förlag af fonder, för hvilkas återbetalande när som helst och kanske vid de mest olägliga tidpunkter de låntagande icke behöfde oroa sig. Jag kan således icke finna förslaget fördelaktigt hvarken för Riksbanken eller den ort, som är i fråga, och ett bevis härför att det ej af något stort behof påkallas att bifalla det får man genom att kasta en blick på den tabell, som är bifogad Utskottets betänkande och hvilken visar, att denna ort har en rörelse af 6 millioner kronor i utlemnade lån och diskonterade vexlar, hvilket ju är en ganska omfattande utlåningsrörelse för en jemförelsevis så liten ort. Vill man inrätta afdelningskontor af Riksbanken på flera ställen, skall jag gerna vara med derom, blott det sker efter någon förut grundligt genomtänkt plan och så att vid aflösningen af de enskilda bankernas verksamhet, Riksbanken och de förut varande aktieegarne i de enskilda bankerna ställas i förbindelse med hvarandra, hvarigenom kan åstadkommas den fördel, att det icke inom alla grenar af bankrörelsen och deribland företrädesvis sedelutgifnings- och inlåningsrörelsen blir en så otyglad täflan mellan Riksbanken och de enskilda bankerna, som genom de starka vaxlingar från öfverflöd till brist och tvärtom, som deraf framkallats, måste vara till skada för den allmänna rörelsen och som också varit en väsentlig orsak, hvarföre vårt land icke kommit att gå tillräckligt stadigt framåt i ekonomiskt välstånd. Jag kan icke annat än på det bestämdaste afstyrka Utskottets förslag.

Inrättande af ett Riksbankens afdelningskontor i Östersund.
(Forts.)

Herr Ekman: Den siste talaren anmärkte såsom ett fel, att i Utskottets betänkande icke finnes upptaget de inkomster, som härflutit från Riksbankens särskilda afdelningskontor. Det är visserligen sant, att detta icke finnes i betänkandet intaget, men jag har här omnämnt, huru förhållandena i detta afseende gestaltat sig, och har dervid upplyst, att icke något afdelningskontor lemnat så god inkomst som det i Luleå. Samme talare har äfven sagt, att Utskottet borde hafva rättat sig efter bankofullmäktige och underordnat sig deras tanke i denna fråga. Jag fäster det största afseende vid allt hvad bankofullmäktige yttra, men om det skall gå så långt, att Utskottet icke skulle få hysa någon annan åsigt än bankofullmäktige, uti frågor, hvarom desse afgifva utlåtande, vet jag knappast, hvartill det skall tjena att hafva ett Banko-Utskott. Han har slutligen yttrat, att det icke skulle vara någon fördel för orten att få ett afdelningskontor i Östersund. Jag tror deremot, att, med den utveckling, som redan eger rum i handel och rörelse i Jemtland, och med den ytterligare utveckling härutinnan, som denna provins är mäktig af, det icke blott är en fördel, utan rent af ett behof för orten att erhålla en bank, som kan komma i tillfälle att förlägga den stora rörelse, som der dels redan existerar och dels är på väg att uppstå.

*Inrättande
af ett Riks-
bankens af-
delningskon-
tor i Öster-
sund.
(Forts.)*

Herr Jöns Pehrsson: Jag hade icke tänkt att säga några ord i denna fråga, men det yttrande, som Kammarens ålderspresident här afgifvit, har uppkallat mig, ehuru en ledamot från Jemtland och Banko-Utskottets ordförande så fullständigt uttalat, hvad jag i denna sak tänker och mer än en gång förut yttrat, att derom icke kan vara något mer att säga. Men hvad man får upplefva här i vissa fall, det är alldeles märkvärdigt! Man har sagt å ena sidan, att täflan emellan Riksbanken och de enskilda bankerna är så fördömlig och skadlig, men å andra sidan har jag alltid förut hört framställas den satsen, att denna täflan är så nyttig och nödvändig, och af den åsigten är äfven jag, så att i det fallet kan man hysa mer än en farhåga, vare sig att Riksbanken eller de enskilda bankerna blifva allrådande, ty i hvilket fall som helst är det förenadt med många obehag. Då nu emellertid en sådan täflan eger rum, ligger det icke något ondt deri, om den ginge ut på att underlätta och hjälpa rörelsens behof. Men så länge täflan pågår, såsom den nu gjort i många år, då det ser ut, som om det gälde, huruvida Riksbanken skall vara allsmäktig eller de enskilda bankerna, kan man säga, att denna täflan är rörkastlig. Jag tror, att det förslag Banko-Utskottet här framställt, leder in på den rätta vägen eller att den, som bör vara den bestämmande, också blir det så småningom, och allra minst skulle jag hafva trott, att representanten från Kalmar län skulle vara så missusam mot Östersund. Om ett dylikt behof gör sig gällande i Kalmar län och framställning om dess tillfredsställande göres vid nästa riksdag, är jag säker på, att det skall vinna understöd. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Olsson:

Herr Peyron: Med afseende på den föreliggande frågan yrkar jag bifall till Utskottets betänkande, och jag tror, att der äro framdragna tillräckliga skäl för inrättande af ett afdelningskontor i Östersund. Af det yttrande, en talare på kalmarbänken hade, skulle man kunna tro, att han anser, att Riksbanken är till endast för dess egen förtjenst, men den är väl äfven till för den allmänna rörelsen, och den allmänna rörelsen i Jemtland läser kräfva ett afdelningskontor derstädes. De enskilda bankkontor, som der finnas, hafva i allmänhet mycket höga räntesatser, och så snart det inträder svåra tider, finnas icke några penningar der att tillgå. Vidare yttrade samme talare, att man icke skall hafva så många afdelningskontor, emedan man icke skall ytterligare befordra utlåning af medel på kort tid och efter hans åsigt bankerna således skola vara till hufvudsakligen för att understödja industrin med lån på lång tid och således fastläsa sina tillgångar, men detta vore mycket farligt. Jag ber få nämna, att frågan är afgjord i Andra Kammaren utan votering. Slutligen begärde jag ordet för att påpeka den jämförelse, som min värde granne till venster gjort mellan de lån, som Riksbanken

lemnar mot borgen, och de lån, som de enskilda bankerna utlemna mot borgen och hvilken utvisade, att det skulle varit betydligt större belopp Riksbanken utlånat mot borgen, än de enskilda bankerna, men för att en dylik jemförelse skulle kunna hålla streck vore det nödvändigt att gå igenom de enskilda bankernas inrikes vaxelportföljer för att få reda på huru många af dessa vaxlar äro så kallade accomodationsvaxlar. liktydigt med lån mot borgen. äfvensom kreditiv lemnade mot endast namnsäkerhet, hvilka äfven icke heller äro annat än försträckningar mot borgen.

Inrättande af ett Riksbankens afdelningskontor i Östersund.
(Forts.)

Herr Mannerskantz: Det har blifvit yttradt af den siste talaren, att jag hufvudsakligen skulle vilja se till, att Riksbanken erhåller vinst på dessa afdelningskontor, och han tillade, att det vore riktigare att taga i betraktande om det allmänna hade fördel deraf, om det också skedde till någon del på Riksbankens bekostnad. För min del vill jag säga, att jag ehuru jag icke alldeles trott det böra förbises, likväl icke ansett den större eller mindre räntefördel Riksbanken skulle få genom anläggandet af ett nytt afdelningskontor, bör vara det ensamt bestämmande skälet dertill, men jag har tänkt, att om Riksbanken har pengar till öfverflöd, som den vill använda. bör den icke placera dessa penningar på ett ställe, der den kan få mindre vinst derpå, än på någon annan plats, der de med lika stor fördel för rörelsen skulle kunna användas. Med hvad jag yttrade om konkurrensen, menade jag, att när det inrättas ett nytt Riksbankskontor, som skall bemöda sig att uppsuga en stor del af den depositionsrörelse, som för närvarande i Östersund bedrifves af andra bankanstalter, har det till påföljd, att genom bankernas täflan att draga alla ledigblifvande penningetillgångar till sig, alla de enskilda kapital, som der finnas, vändas ifrån lång och fast direkt utlåning till allmänheten och hopsamlas in i Riksbankens eller de enskilda bankanstalternas kontor, som för sin rörelses skuld äro nödsakade att utlemna sina medel på kort tid. Det är detta, som jag anser vara skadligt och icke böra för framtiden utvidgas, då man genom den konkurrens, som kommer att ega rum mellan de enskilda bankerna och Riksbanken och har både in- och utlåningsräntans förhöjning till följd, drager bort tillgångar från den allmänhet, som för sina industriella anläggningar eller sitt jordbruks förbättring behöfver lån på längre tid. Denna konkurrens bör förekommas för framtiden och sker derigenom, att man ställer Riksbanken och de enskilda bankerna i sådan förbindelse till hvarandra, att en sådan ohejdad konkurrens dem emellan icke vidare behöfver ega rum. Om också en affärskonkurrens på andra håll är nyttig, är den det icke hvad beträffar sedelrörelse och bankaffärer i obegränsad skala, ty, såsom nu under de senare åren hos oss har tillgått, under goda tider nöja sig bankerna icke med att låna ut den ökade tillgång, som på naturlig väg i deras kassor uppkommit, utan både Riksbanken och de enskilda sedelutgifvande bankerna hafva då

Inrättande af ett Riksbankens af delningskontor i Östersund.
(Forts.)

släppt ut mycket mera sedlar i rörelsen och dermed ökat både omsättning och utlåning mer än som motsvarats af den vunna reella penningetillgången. och detta har gjort, att nya rörelsemedel inströmmat till landet och blifvit i stor skala utsläppta i den allmänna rörelsen, som har blifvit ändå mer ökad än rätteligen bort ske. När sedan konjunkturerna vändt sig och rörelsen blifvit ofördelaktigare, hafva de dragit in motsvarande, på onaturlig väg genom godtyckliga åtgärder i allmänna rörelsen utsläppta belopp. Allt detta har gjort, att det blifvit en stark fluktuation mellan stor penningetillgång i den ena tiden och stor penningebrist i den andra, och en sådan fluktuation kan icke vara annat än ofördelaktigt för den lugna affärsrörelsen i landet. Ville vi se noga efter, så skulle vi finna, att detta varit roten och upphofvet till de olyckliga konjunkturer vi upplefvat. Hade man icke haft så stora kapitaltillgångar, som vi på konstladt sätt förhöjt under den goda tiden, så hade man icke lockats att gå in i sådana företag, som, när konjunkturerna sedan vändt sig, fört oss in i denna plötsligen starkt minskade förmåga att fortsätta att röra oss, hvori vi under de senare åren råkat. Det är för det allmännas skull och för att förebygga alla skadliga omkastningar i rörelsemassornas storlek som jag anser, att man bör vara försiktig i att icke öka konkurrensen mellan sedelutgifvande penningeanstalter och jag anser detta kunna förekommas derigenom, att, när de enskilda penningeanstalterna i deras nuvarande form tvingas att upphöra eller få en ny organisation, man i de nya bankanstalter, som genom Riksbankens försorg, i stället i orterna inrättas, söker förena riksbankens medel och verksamhet med de medel och den verksamhet, som af i anstalternas närhet boende enskilda personer tillskjutas, så att, om man t. ex. skulle inrätta ett afdelningskontor i Östersund, så skulle jag för min del vilja föreslå, att de enskilda bankernas förutvarande delegare finge inträda såsom meddelegare i den af Riksbanken inrättade anstalten och der ställas under en gemensam styrelse af utaf Riksbanken och af de enskilda delegarne utsedde styrelseledamöter, hvarigenom en harmoni skulle uppstå, som skulle vara både lugn och fördelaktig och kunna förekomma all skadlig konkurrens. I fråga om huru detta skulle gå till, hänvisar jag till det förslag, som jag tillsammans med flere andra ledamöter i en då tillsatt komité för 20 år sedan afgifvit och hvilket, om det antagits, skulle hafva utfövat en så tryggande inverkan, att den rubbning i vårt välstånd, som nu nyss egt rum, icke efter min öfvertygelse skulle hafva kunnat inträffa.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten, dels afslag derå, framställdes propositioner på dessa yrkanden och besvarades, den första med många ja jemte åtskilliga nej och den senare med många nej jemte åtskilliga ja; hvarefter proposition på bifall till punkten förnyades, och sedan dertill svarats många ja jemte åtskilliga nej, förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

2:dra och 3:dje punkterna.

Biföllos.

Föredrogs ånyo och bifölls Konstitutions-Utskottets den 30 April och 1 Maj bordlagda Utlåtande N:o 10, i anledning af väckt motion om ändring af 13 § 2 och 3 mom. Riksdagsordningen.

Föredrogs ånyo och bifölls Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets den 30 April och 1 Maj bordlagda Utlåtande N:o 2, i anledning af väckta motioner dels angående undersökning af Hypoteksbankens förvaltning, dels ock angående förändringar i de för banken gällande bestämmelser.

Vid ånyo skedd föredragning af Bevillnings-Utskottets den 30 April och 1 Maj bordlagda Utlåtande N:o 17, i anledning af dels återremiss af 8:de punkten i Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 12, angående allmänna bevillningen, dels Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 10:de och 14:de punkterna i samma Betänkande; biföllos Utskottets hemställanden i 1:sta och 2:dra punkterna, och lades 3:dje punkten till handlingarne.

Föredrogs ånyo Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 30 April och 1 Maj bordlagda Utlåtande N:o 15, om aflåtande af en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t angående bildande af en till infanteriet hörande stamtrupp inom Västernorrlands län. Bildande af en stamtrupp inom Västernorrlands län.

Grefve Lagerberg: Med afseende å det stadium, hvori frågan angående arméns omorganisation befinner sig, tillåter jag mig att yrka afslag å Utskottets hemställan om en skrifvelse till Kongl. Maj:t utan att på något vis vilja ingå i bedömande af den föreslagna åtgärdens lämplighet.

Häri instämde Herr *Wijkander* och Herr *von Koch*.

Herr Burman: Jag skall endast anhålla att få yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Bergmanson: För min del kan jag icke finna, att den förestående frågan om arméns omorganisation kan hafva något synnerligt inflytande på denna fråga. Här är ju blott fråga om

Bildande af att förvandla en del af indelningsverkets båtsmansrotar till soldat-
en stamtrupp rotar. Hela förändringen skulle bestå deri, att båtsmännen finge
inom Vester- en annan uniform, ett annat namn och annat befäl samt blifva be-
norrlands friade från den nuvarande sjötjenstgöringen. Jag ber att få fästa
län. uppmärksamheten på de säregna förhållanden, som äro rådande
(Forts.) inom Vesternorrlands län. I Sverige finnes endast 2 orter, som sakna stamtrupp, nemligen Blekinge och Vesternorrlands län, men förhållandet är dock, att i Blekinge finnes garnison i Karlskrona, då deremot i Vesternorrlands län icke finnes någonting motsvarande. Utskottet har icke ansett erforderligt eller lämpligt att meddela några faktiska upplysningar till frågans utredning, sannolikt af det skäl att Kongl. Maj:t antagligen skall föranstalta om den utredning, som erfordras. Dock ber jag att få nämna något om huru det förhåller sig. I hela Norrland finnas 4 kompanier båtsmän, deraf ett är förlagdt i Gestrikland och sydliga delen af Helsingland, men detta kompani är för aflägsset för att det skulle kunna komma i fråga att användas för Vesternorrlands län. Andra, tredje och fjärde kompanierna äro förlagda dels inom Vesternorrlands län och dels inom Norra delen af Helsingland och sydliga delen af Vesterbotten. Dessa tre kompanier skulle det således vara fråga om, och de utgöra med vakanser 534 rotar, men effektivt 491, således ungefär en bataljon. Inom Jemtlands fältjägarecorps finnes en bataljon uppgående till 525 nummer, inom Norrbottens län en bataljon om 483 nummer och inom Vesterbottens län en bataljon om 460 nummer. Nu vore fråga om att få något motsvarande inom Vesternorrlands län och dertill använda de redan befintliga båtsmansrotarne. Hvad kostnaden beträffar, är medelkostnaden för en båtsmansrote i Norrland från 127 till 142 kronor och för en soldatrote i medeltal från 85 till 115 kronor. Således kostnaden för en soldatrote betydligt mindre. Tjenstgöringen för en soldat fordrar kortare tid och är lättare än för en båtsman, hvilken hvart tredje år kommenderas till tjenstgöring under ett helt år. Det vore således redan en stor fördel för ortens befolkning att få soldater i stället för båtsmän, emedan den under längre tid kunde få arbetsbiträde af soldaterna än af båtsmännen. De nuvarande aflöningarne för Vesternorrlands beväringbataljons befäl, som vore afsedt att användas till befäl för den blifvande infanteritruppen, utgöra 31,420 kronor, hvartill komma arfvoden till läkare, prest, kommissarie etc. jemte dagaföningar och reseersättningar för underbefäl, som årligen kommenderas från andra regementen, utgörande 10,816 kronor, så att hela kostnaden för närvarande uppgår till 42,336 kronor. Det kontanta anslaget till Jemtlands fältjägarecorps utgör 80,929 kronor. Denna corps är likväl större än ifrågavarande bataljon inom Vesternorrlands län är afsedd att blifva, så att skilnaden i kostnad mellan den nuvarande aflöningen för befäl och civilstat vid Vesternorrlands beväringbataljon och det kontanta anslaget till fältjägarecorpsen icke skulle uppgå till 38,000 kronor, då deremot garnisonen i Karlskrona fordrar en kostnad af 130,000 kronor, således minst

92,000 kronor mera än hvad som skulle erfordras som anslag för en stamtrupp i Vesternorrlands län.

Nu skulle det väl kunna ifrågasättas om en sådan stamtrupp inom Vesternorrlands län är af behofvet synnerligen påkallad. Jag ber att härvid få fästa uppmärksamheten derpå, att, i anseende till den betydliga skogsafverkning, som der bedrifves, länet öfversvämmas af arbetare från nästan alla rikets öfriga delar. Till ordningens upprätthållande bland denna främmande befolkning, som till stor del består af lösa arbetare, mer eller mindre välfredade, finnes icke något annat än den vanliga kronobetjeningen, länsmän och fjerdingmän. På senare tiden har anslag visserligen lemnats till särskild polisbevakning å landet, hvilket anslag dock för ordningens upprätthållande bland denna stora skara arbetare är fullkomligt otillräckligt. Några få polistjenstemän kunna ingenting uträtta mot en skara af flera hundra, ända till tusen arbetare. Men det är icke nog härmed. För ordningens upprätthållare inom en ort är det af väsentlig vigt att kunna påräkna biträde af ortens befolkning. Nu förhåller det sig likväl så, att den bofasta befolkningen inom länet helt och hållet undandraget sig ett sådant biträde af den anledning, att densamma anser sig sjelf icke ega tillräckligt skydd till person och egendom, hvarför den icke heller vill kasta sig in i några äfventyr och utsätta sig för de brottsliges hämnd, såvida de icke dertill tvingas, genom att kallas att vittna vid domstol. I annat fall får man ingenting veta af befolkningen inom orten. De gröfsta brott, mord, rån och våld af alla slag begås och det är omöjligt att få reda på gerningsmännen, emedan kronobetjeningen icke får något biträde af ortens befolkning, som väl känner gerningsmännen, men icke våga lemna någon upplysning om dem. Jag hemställer om det icke under sådana förhållanden är att befara, att denna ort slutligen blifver en härd för oordningar, och det torde då blifva staten mycket dyrare att undertrycka dessa än att nu förse orten med en stamtrupp, hvartill man redan eger manskap och befäl, och hvar till för öfrigt erfordras endast ett ringa anslag.

Då Vesternorrland inom sig upptager en skara arbetare från alla rikets öfriga provinser och till följd deraf blir betungadt med fattigvård för en stor del af dessa arbetares familjer, så torde det endast vara en enkel gärd af rättvisa att låta Vesternorrlands befolkning få åtnjuta samma skydd till person och egendom, som rikets öfriga invånare. Det kan anmärkas, att ingen nöd står för dörren, och så är det visserligen. Jag vill icke framkalla spöken på ljusan dag, men jag hör icke heller till dem, som tro sig kunna förutse hvad som i den närmaste framtiden kan inträffa, och därför anser jag det klokare att förekomma än förekommas. Af detta skäl tillstyrker jag bifall till Utskottets skrivelseförslag. Enligt de upplysningar som jag under strejken förra sommaren erhöll af en del bofasta arbetare, som voro familjefäder, hade de af den lösa befolkningen blifvit tvingade att deltaga i strejken, och de beklagade på det högsta, att de ickeingo återvända till sina hem och sitt arbete. Min öfvertygelse är, att om i orten då

Bildande af funnits tillräckligt personligt skydd, så att något militär kunnat en stamtrupp förläggas vid de särskilda sågverken vid oroligheternas början, så hade strejken aldrig fått den utsträckning, som den fick. Jag har önskat fästa uppmärksamheten på vissa säregna förhållanden inom länet, så att man ej blott af formella betänkligheter må hindra Vesternorrlands län från att erhålla det skydd, som det så väl behöfver.

Herr Wærn, Carl Fredrik: Efter de behjertansvärda ord, som en domare i orten yttrat, vill jag icke förlänga diskussionen med att söka skildra behöfvet af den trupp, som här blifvit ifrågasatt. Att icke den förändring, som är föreslagen, i sig sjelf kan vara skadlig, tror jag att Utskottet utredt, och den har äfven många gånger blifvit föreslagen. Det återstår då att bemöta de invändningar, som kunna göras, och de äro efter min uppfattning två. Den ena är, att den föreslagna åtgärden såsom enstaka icke skulle stå i samband med andra, som man vill göra för landtförsvaret, och den andra invändningen är, att om man förändrar detta båtsmanhåll till infanteri, kommer det öfriga båtsmanshället att betungas. Hvad den första invändningen beträffar, svarar jag med den frågan, huruvida man kan betvifla, att, derest militära skäl tala mot den föreslagna åtgärden, Kongl. Maj:t skall till hela deras kraft taga dessa skäl i betraktande. I fråga åter om den andra invändningen, så finnas ju många utvägar, hvarigenom det kan förekommas att båtsmanshället i andra orter icke kommer att betungas till följd af den lättnad, som skulle beredas för Vesternorrland. Då nu invändningarne icke äro af svårare beskaffenhet, hvarför icke då remittera frågan till Kongl. Maj:t? Allt skäl är att underkasta frågan Kongl. Maj:ts pröfning och vi kunna vara fullt trygga, att hvad som än kan vara att invända kommer att tagas i betraktande och att, derest icke olägenheter kunna undvikas, blir det icke något af med saken; men en stor vinst vore det för orten, om den kunde åstadkommas.

Herr Wijkander: Jag anser alldeles otvifvelaktigt, att om man ser frågan ur endast ordningshållningens synpunkt och talar endast såsom boende i närheten af Sundsvall, så är frågan högst behjertansvärd, men jag vill inlägga en protest emot att man betraktar armén såsom endast ordningshållande. Man måste ihågkomma hvad som framhölls, då frågan första gången förevar, eller att frågan gäller att bilda en stamtrupp för de värnpligtige. Det vore icke Första Kammaren värdigt, att se saken så lokalt och, må uttrycket ursäktas mig, så trångt. endast ur ordningshållningens synpunkt, utan man måste fasthålla vid hvad som uttalades i 1871 års förslag, nemligen att man genom öfverflyttning af för sjöförsvaret öfverflödiga rotar kan i de delar af landet, hvilka sakna stamtrupp för de värnpligtige, bilda en sådan. Jag tror icke, att Riksdagen bör till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse, deri man glömmar att armén är till hufvudsakligast för landets försvar, och jag går så långt, att jag tror, att Kongl. Maj:t icke kan behandla frå-

gan utan i samband med det hela, så att man icke kommer in på grundsatser, som äro otillämpliga på hela försvarsorganisationen; ty här är icke blott fråga om Sundsvall, utan äfven om båtsmanshället i andra orter, i Halland och Blekinge, lika väl som i Vesternorrland, och att man, såsom i 1871 års förslag uttalas, kan genom ett klokt användande af dessa rotar, derest de icke behövas för flottan, bereda en jernhet i organisationen, som endast på det sättet kan ernås. Jag tror icke, att Första Kammaren bör gå in till Kongl. Maj:t med en skrifvelse, deri man ser saken blott från *en* sida, utan att Kongl. Maj:t må få ostörd behandla frågan i dess helhet, och vi kunna väl vara öfvertygade, att Kongl. Maj:t icke förglömmar ordningens upprätthållande. Betraktar man, såsom talaren från Vesternorrlands län, armén endast såsom biträde för ordningsmakten, så glömmar man bort att den är ämnad att vara vårt värn äfven mot yttre fiender.

Jag yrkar afslag å Utskottets förslag.

Herr Mannerskantz: För min del kan jag icke inse hvad slags skada det skulle medföra i militäriskt afseende, om man äfven innan en mera omfattande reform af vårt hela härväsende kan få utföras, inrättade en stamtrupp der uppe i Vesternorrlands län. Det vore ju att åstadkomma något, som, när man i alla fall vill, så fort ske kan, hafva en utveckling af försvaret på värnpligtens grund, vore att göra en god början, som kanske i den formen, om den rätt ställes, icke skulle möta motstånd på något håll, utan rothållarne skulle vara benägna att låta en sådan förvandling ske och man skulle då på samma gång åstadkomma upprättande af en stamtrupp, som kunde tjena såsom befäl och underbefäl, när man finge tillåtelse att utbilda och använda det stora antalet värnpligtigt manskap, som enligt den nyss fallna Kongl. värnpligtslagen skulle kommit att finnas deruppe, men helt och hållet saknat kadrer att samlas kring. Nu har jag en förhoppning — kanske har jag icke tillräcklig grund att hysa en sådan, men jag har den dock — att vi skola litet förr eller senare, men inom icke allt för lång tid, få ett förslag från Kongl. Maj:t till ett väsendtligen förbättrad försvar på den allmänna värnpligtens enda fullgiltiga grund, och då vore det godt att hafva skapat redan på förhand ett befäl och ett öfvadt stammanskap, som kunde taga emot inom sin redan ordnade ram den stora massan af värnpligtige, som der blefve att tillgå. Om värnpligtslagen någon gång går igenom, så skola de värnpligtige i de orter, der endast båtsmän nu finnas, mycket länge komma att sakna stam, om ingenting i det afseende är förberedt, men om man nu började göra undan bildandet af stam i de orterna, och sedan fortsatte dermed, så vore det en stor fördel att deri kunna införlifva de värnpligtige när man väl finge dem till disposition. Jag skulle gerna se, att sådan förberedelse kunde ske äfven i den trakt, som jag tillhör, och de närbelägna, der det ej heller finnes annat än båtsmän och följaktligen icke något hvarken stammanskap, underbefäl eller befäl. Denna brist skulle hafva förorsakat stora olägenheter, om värnpligtslagen redan nu gått igenom, och man borde försöka

*Bildande af
en stamtrupp
inom Vester-
norrlands
län.*

(Forts.)

Bildande af en stamtrupp inom Västernorrlands län.
(Forts.)

af förebygga den, tills nästa likartade förslag framlägges; och allt detta skulle ganska lätt kunna ske, om man nu gjorde det första försöket uppe i Västernorrland. Jag vet icke hvarför, då den i det Kongl. förslaget 1871 hade framstälts, man icke, fastän propositionen i öfrigt föll, det oaktadt sökt särskildt för sig åstadkomma en sådan åtgärd, som den, hvarom nu är fråga, om ock i något mindre skala, så att infanteristam och befäl nu hade funnits att tillgå i de trakter, der sådant nu helt och hållet saknas. Jag inser ej heller hvarför herrar generaler äro emot detta, som nu är föreslaget, ty ur militärisk synpunkt vore det, så vidt jag kan finna, en gagneligt förberedande åtgärd, som alls icke bör anses vara förkastlig, äfven om man icke alls fäster något afseende derå, ur den inre ordningens synpunkt. Emellertid vill jag ej nu framställa något yrkande.

Herr Ekman, Carl: Jag tager mig friheten erinra Kammaren derom, att för några få dagar sedan behandlade vi här en fråga, som hade temligen mycket slägttycke med den förevarande. Denna fråga gälde förändrad fördelning af det antal båtsmän, som det ålåge åtskilliga städer att hålla. Stats-Utskottet, som behandlade denna fråga, hade föreslagit, att den väckta motionen icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd, och detta blef äfven Riksdagens beslut. Nu må det väl vara, att samma skäl, som anfördes för afslag å denna motion, icke fullt kunna anföras för afslag å hvad Kammarens Tillfälliga Utskott i förevarande betänkande hemställt; men jag vågar fråga, huruvida det kan vara lämpligt att Riksdagen ingår till Kongl. Maj:t med framställning om sådana partiella förändringar i försvarsorganisationen, som här blifvit föreslagna. När vi alla veta, att frågan om ordnande af landets försvar i sammanhang med de öfriga frågor, som dermed hafva gemenskap, för närvarande är föremål för särskild behandling, så tror jag för min del att det icke föreligger tillräckligt giltiga skäl för Riksdagen att nu göra en framställning om den mindre förändring, som af Utskottet blifvit tillstyrkt.

På dessa skäl hemställer jag, att Kammaren icke måtte bifalla hvad här blifvit föreslaget.

Grefve Mörner, Oscar: Då denna fråga föredrogs, hade Kammarens ledamöter tillfälle att iakttaga, huru en del af Herrar militärer liffigt uppträdde mot densamma, och man kunde nästan blifva böjd antaga att detta skedde af några förutfattade militära åsichter, som, huru förträffliga de i och för sig sjelfva kunna vara, dock stundom kunna föra sina förfäktare något längre än de borde. Detta gifver mig anledning tro, att det kunde vara nyttigt om äfven några icke militärer sökte taga frågan i skärskådande och uppträda mot dessa militära åsichter, hvilka nog stundom kunna vara något ensidiga.

Här har blifvit sagdt af min granne och äfven af någon annan, att det icke vore Riksdagen värdigt att nu ingå till Kongl. Maj:t med begäran om en partiel förändring i försvarsfrågan, ty

den skulle redan bero på pröfning af Riksdagen och Kongl. Maj:t. Der har den visserligen på sätt och vis legat i fjorton år, och kan någon svara mig för att den om några år till blir löst!? En del krafter hafva visserligen tillkommit, som må antagas vilja lösa frågan. Men är derför allt motstånd slut och är deras öfverlägsenhet gifven? Är det troligt, att deras ansträngningar skola föra till målet? Om så vore, medgifver jag, att man nu kunde vara stilla. Men nämnda framgång är icke gifven, utan tvärtom kan man hafva skäl att betvifla den, ty om man vill att allting skall lösas i enlighet endast med den ena sidans åsigt, så kan det hända, att andra uppträda, som icke vilja böja sig för sådana anspråk, och kanhända då hafva den kraft att de åter böja eller åtminstone i framgång hindra de förmente mäktige, då de vilja fram på den väg, som synes dem lämplig att inslä, men andra icke vilja beträda. Nå väl! Hvad är det nu som föreslås? Jo, ingenting annat än att man skall söka utillisa de krafter, som redan finnas! Är det orätt att, medan man väntar på detta stora bättre, som förmenas skola komma, man icke försummar att så ordna det som finnes, att man deraf kan draga den största möjliga nytta och fördel för landet. Nu har det blifvit sagdt — och för min del känner jag ej flottans förhållanden och har icke heller någon lust att lära känna dem — att man redan 1871 funnit att de kompanier båtsmän, hvarom här är fråga, vore för flottan öfverflödiga och gerna kunde undvaras. Hvilket gagn har man då af att behålla dem för flottan, synnerligen då utväg finnes att deraf bilda en trupp, som kan blifva af nytta för landets försvar! Är det icke skäl att så använda hvarje resurs af vårt indelningsverk att den blifver nyttig och ingår såsom en nyttig och duglig del uti landets försvar och icke får ligga såsom ett onyttigt ting! Om så är fallet, om dessa båtsmanskompanier äro för flottan öfverflödiga, hvarför då icke, för så vidt det lagenligt kan ske, förvandla dem till soldatrotar, till ett manskap, hvaraf landet är i största behof, och då äfven detta lilla bidrag kan verka till stärkande af landets försvar. Fram mot värnpligten vågar jag icke kasta mina blickar efter det bemötande den rönt af denna Riksdag; möjligen kan den en gång åter lefva upp till nytta och gagn för landet, men jag vågar icke i denna stund bygga något derpå. Men låtom oss då *åtminstone* — jag säger detta med smärta, emedan jag skulle önska att vi kunde göra något mer — låtom oss *åtminstone* taga vara på de små tillgångar, vi hafva, och af dessa söka åstadkomma något dugligt! Att armén icke skall vara något annat än en polisinnrättning, har väl ingen velat säga, och att armén kan till ordningens upprätthållande gagna landet äfven i fredstid, kan väl ej förringa dess värde. Jag anser som en pligt för en hvar att så länge vi hafva kvar vår gamla arméorganisation och icke hafva bestämd utsigt att få något annat i stället, vi söka så mycket som möjligt förstärka det vi hafva; och då man här har tillfälle att kunna vidtaga en sådan åtgärd och den föreslagna skrifvelsen dessutom är så affattad, att man anhåller att Kongl. Maj:t täckes taga i öfvervägande om åtgärden kan ske, anser jag Utskottets hemställan böra bifallas.

*Bildande af
en stamtrupp
inom Vester-
norrlands
län.*

(Forts.)

Bildande af en stamtrupp inom Västernorrlands län. Frågan gäller ju endast att en i sitt nuvarande skick icke behöflig truppstyrka skulle förvandlas till en nyttig och gagnelig.

Jag anhåller på dessa skäl om bifall till Utskottets förslag.

(Forts.)

Herr Björnstjerna: I Västernorrlands län eger det egenomliga förhållandet rum, att der finnes indelt befäl utan trupp och indelt trupp utan befäl. Kan det då vara något naturligare än att man slår tillsammans denna trupp med detta befäl, då man deraf kan få en tjänstbar trupp. Vi känna alla de uppträden, som förra året egde rum i Sundsvall och den kommendering, som deraf blef en följd. Denna kommendering har kostat högst betydligt, jag har hört uppgifvas närmare 200,000 kronor. Det medför nemligen alltid stora kostnader att kommendera trupper från en ort till en annan. Hade man då haft denna sammanslagning af det indelta befälet och truppen på stället gjord, skulle utan tvifvel en högst betydlig del af denna utgift kunna besparas. Här är icke fråga om att upprätta någon ny rotering och hvad som föreslås kan således icke på något sätt lägga hinder i vägen för hvilket som helst arméorganisationsförslag, som kan framkomma. För några år sedan, då äfven någon orolighet i dessa trakter förekommit, kommenderades dit upp ett par underofficerare af flottan, som sedermera lågo der flere år för att kunna taga befälet öfver dessa båtsmän, i händelse de kunde behöfva användas för ordningens upprätthållande, men för ett par år sedan ansåg man att desse kostade för mycket och voro till intet gagn, hvarför de hemskickades. Det har blifvit sagdt, att när man icke kan genomföra denna förändring äfven i Halland och på andra ställen, der vi hafva båtsmän, som icke behöfvas för flottan, borde man icke heller här vidtaga förändringen. Men förhållandet är att behöfvet af denna trupp här visat sig tydligt, och det väckte ganska stort missnöje i hela provinsen då Kongl. Maj:t fann sig föranlåten att draga de sist ditkommenderade trupperna derifrån; det åstadkom äfven ett obehagligt intryck i angränsande provinser, då indelt trupp derifrån anbefaldes att hålla sig tillreds att gå till Sundsvall. Sådant skulle man nu kunna undvika och hela kostnaden för sammanslagningen af befäl och trupp skulle troligen blifva en obetydlighet mot hvad förledet års kommendering kostade, en kommendering, som jag från orten hört befaras att det kan blifva nödvändigt förnya äfven i år och kanske flere följande år.

Jag kan således ej annat än yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Wijkander: Tiden är för långt framskriden och frågan för stor i sin helhet för att jag skulle kunna tillåta mig att försöka ingå i en fullständig utredning af densamma, men jag begärde ordet med anledning af vår vördade ålderspresidents fråga, hvarför icke "Herrar generaler" understödde det förslag som år 1871 framlades i samma syfte som det förevarande. Till svar derå ber jag få erinra, att alla reservanterne i denna Kammare mot 1871 års förslag dock tillstyrkte den del deraf, som afsåg att de båtsmansrotar, som voro öfverflödiga för flottans behof, skulle

ombildas till en stamtrupp för de värnpligtige. Jag tror också icke, att Första Kammaren bör såsom Grefve Mörner föraktligt tala om det förslag till värnpligtslag, hvartill Kammararens flertal nyligen voterat bifall. En stamtrupp i en eller annan form måste enligt nämnda lag finnas, derest de värnpligtige skola kunna användas.

*Bildande af
en stamtrupp
inom Vester-
norrlands
län.
(Forts.)*

Hvad jag yttrade, då jag förra gången hade ordet, var att det icke går an att betrakta armén endast ur synpunkten af ordningens upprätthållande och att Kammararen och Riksdagen gör rätt, såsom också ordföranden i Stats-Utskottet yttrade, att icke nu göra någon framställning i denna fråga, då Regeringen otvifvelaktigt icke skall uraktlåta att framkomma med förslag till den sammans ordnande. Det är, synes mig, föga grannlaga att aflåta en sådan skrifvelse utan att säga hvad man i hufvudfrågan vill och bestämdt ogrannlaga att säga att den ifrågasatta åtgärden bör vidtagas endast för ordningens upprätthållande.

För öfrigt ber jag få instämma i hvad ordföranden i Stats-Utskottet yttrat.

Med Grefve Mörner anser jag mig för öfrigt pligtig att ej ingå i polemik, då Kammararen uppenbarligen önskar att debatten avslutas.

Herr Jöns Pehrsson: Jag har icke varit inne och hört hvad som förekommit i frågan förr än Stats-Utskottets ordförande yttrade sig, och med honom kan jag instämma till fullo; men sedan kom en annan talare, representant för Östergötland, med hvilken jag icke kan förena mig. Derefter uppträdde vår förre Utrikesminister, som gaf frågan den rätta riktningen, och man kom då till den slutsats att denna fråga varit, såsom man säger, i säck förr än den kom i motion eller påse. Grefve Mörner talade om att regeringen nog skulle försöka lösa denna fråga, ehuru han ej var säker om, att detta skulle ske i den riktning, han önskade. Ja, huru detta kan komma att utfalla, vet man ju icke, men det kan hända denne talare som det så ofta händer andra: "det ena du vill, det andra du skall". Man får nöja sig med hvad majoriteten kan komma att besluta i frågan. Talaren hyste tvifvel om Kongl. Maj:t grundlagsenligt kan göra något i detta fall, och jag tror att, så vida man icke, såsom man stundom nu för tiden vill, skall utvotera någon af grundlagens gamla bestämmelser, Kongl. Maj:t icke utan Riksdagens medgifvande lära kunna eller vilja uträtta något härutinnan.

Herr Björnstjerna omnämde de bekanta tilldragelserna i Sundsvall förliden sommar. Tilldragelsen var sorglig, men den blef ännu mera sorglig genom det sätt, hvarpå myndigheterna ingrepo. Jag hoppas att denna Kammarare icke nu skall fatta ett beslut, som skulle kunna tolkas på ett sätt att det missnöje, som då rådde, icke skulle minskas, utan tvärtom underblåsas. Den man, om hvilken det en gång sades, att han var olämplig att styra andra, då han icke kunde styra sig sjelf, visade nu emellertid, att han kunde styra så väl sågverksegarne som arbetarne, hvilka å ömse

Bildande af en stamtrupp inom Vester-norrlands län. sidor hade orätt. Jag hoppas att Kammararen icke skall fatta ett beslut, som kunde tydas så, att Kammararen mer ville skydda de stora sågverksegarnes intresse än folkets rätt. Kammararen bör akta sig att så besluta.
(Forts.) Jag yrkar afslag på Utskottets hemställan.

Herr Stjernspetz: Ehuru jag är fullt öfvertygad att vi icke kunna få något dugligt landtförsvaret, byggt ensamt på den allmänna värnpligtens grund, utan att vår generation bestämdt är hänvisad att bygga försvaret på stam och bevärning, och ehuru jag i sådant fall gifvet och bestämdt föredrager en stam aflönad med jord — jag anser nemligen att staten borde förvärfa dessa jordtorp på frivillig väg af rust- och rotehållarne, på samma sätt som knektekontrakten tillkommit, och derigenom åtaga sig alla kostnader för soldatens anskaffande och underhåll — ehuru jag hyllar sådana åsigt, anser jag dock olämpligt, att Riksdagen genom antagande af den här förslagna skrifvelsen skulle likasom bestämma något i afseende på landets framtida försvarsorganisation. Jag tror, att den nya regeringen bör hafva fria händer att röra sig och detta skulle ej blifva fallet, om förslaget antoges.

Det finnes äfven ett annat skäl, hvarför jag afstyrker denna skrifvelse, och det är att denna förvandling från båtsmanshåll till indelt infanteri icke kan försiggå utan rotehållarnes medgifvande. Det har satts i fråga, huruvida dessa kontrakt hafva privaträttslig natur, men jag kan försäkra, att det går icke an att förändra dem utan att rotehållarne blifva tillfrågade och jag anser därför att Riksdagen icke kan besluta något i denna sak utan deras hörande.

Det har sagts mig att dessa båtsmansrotar gerna skulle vilja hålla indelt infanteri i stället för båtsmän. Ja, detta är deras sak att afgöra. Jag anser emellertid af dessa skäl, att vi icke böra lappa på det gamla och derigenom på sätt och vis gifva föreskrift om vårt blifvande försvar, utan får anhålla om afslag å Utskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkandens å dels bifall till förevarande Utlåtande och dels afslag derå, framställdes propositioner på dessa yrkandens och besvarades med blandade ja och nej; hvaruppå och efter det proposition på bifall till Utlåtandet å nyo blifvit gjord och på enahanda sätt besvarad, Herr Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller Första Kammararens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 15, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås Utlåtandet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 55;
Nej — 30.

*Bildande af
en stamtrupp
inom Vester-
norrlands
län.
(Forts.)*

Föredrogs å nyo och bifölls Första Kammarens Tillfälliga Utskotts den 30 April och 1 Maj bordlagda Utlåtande N:o 16, i fråga om aflåtande af en underdånig skrifvelse angående anbringande af elektrisk belysning i Kongl. Biblioteket.

Upplästes en så lydande handling:

Protokoll, hållet inför Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Justitiedepartementet den 5 Maj 1880.

Godsegaren Johan Lundin hade aflemnat en för honom den 3 innevarande Maj utfärdad, af ordföranden i Stockholms läns landsting underskrifven och med kontrasignation af landstingets sekreterare försedd, fullmakt, att för en tid af Nio år från den 3 Maj 1880 vara ledamot af Riksdagens Första Kammare; och sedan berörda fullmakt funnits vara i föreskrifven form utfärdad samt vidare granskats af vederbörande Fullmäktige i Riksbanken och Riksgäldskontoret, utan att desse emot fullmakten framställt någon anmärkning, blef samma fullmakt nu godkänd och skulle, på anmälan, till Lundin återställas; hvarjemte protokoll öfver hvad sålunda förekommit skulle Första Kammaren meddelas.

In fidem

L. Annerstedt.

Kammaren åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem

O. Brakel.